

สันติวิธีและการจัดการความขัดแย้ง : กรณีศึกษาปัญหาความ ไม่สงบในสามจังหวัดภาคใต้ของไทย และมินดาเนาในภาคใต้ ของฟิลิปปินส์

จรัญ มะลูลีม

ความคิดเกี่ยวกับสันติวิธี

สันติวิธีมิใช่เทคนิคที่เกิดขึ้น ซึ่งแต่ละสถานการณ์แวดล้อมจะพาไป แท้จริงแล้ว สันติวิธี เป็นแบบแผนหรือระบบของการกระทำที่สอดคล้องกันในตัว เกิดขึ้นจากแนวคิด หรือทัศนคติการมองโลกและชีวิตแบบหนึ่งๆ เป็นพื้นฐาน แนวคิดดังกล่าวเรียกอีกอย่างว่า สมมุติฐานของสันติวิธี สันติวิธีของบุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ จะมีพื้นฐานมาจากแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งหรือหลายแนวคิด ประกอบกัน ซึ่ง พระไพศาล วิสาโล (2550, หน้า 51) ได้จำแนกดังต่อไปนี้

1. ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของชีวิตและสังคม เราไม่อาจจะหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธมันได้ ท่าทีที่พึงกระทำคือยอมรับว่ามันมีอยู่จริง และแก้ไขจัดการมันอย่างถูกสภาพ สันติวิธีมิได้หมายถึงการหลีกเลี่ยงหรือจำนนต่อความขัดแย้ง แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ใช่เป็นการสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้น หากเป็นเพียงการทำให้ความขัดแย้งที่แฝงเร้นหรือพยายามปกปิดนั้น ปรากฏออกมาตามที่มันเป็น โดยไม่ทำให้มันขยายลุกลาม การใช้ความรุนแรงมีแต่จะทำให้ความขัดแย้งลุกลามเพราะ วัฏจักรแห่งการตอบโต้ขยายตัวต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามพึงเข้าใจว่าความขัดแย้งที่พูดถึงนี้หมายถึง ความขัดแย้งทางสังคมหรือในทางความสัมพันธ์ต่อกัน มิได้รวมถึงความขัดแย้งในจิตใจ ความขัดแย้งอย่างหลังนี้ สันติวิธีอาจก่อให้เกิดขึ้นได้ในจิตใจของคู่กรณีทำให้เกิดการต่อสู้ภายในระหว่างมโนธรรมสำนึกกับอกุศลจิต เกิดความสับสนวุ่นวายใจ ลังเลสงสัยในสิ่งที่ตนทำ ภาวะขัดแย้งเช่นนี้เป็นส่วนสำคัญให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งดีงามและไม่พึงเข้าใจสับสนว่าเป็นความรุนแรงทางจิตใจ

2. ในความขัดแย้งนั้น ไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายถูกหรือผิดโดยสมบูรณ์ แต่ละฝ่ายย่อมมีส่วนถูกไม่มากก็น้อย ไม่มีใครที่จะผูกขาดสัมบูรณ์โดยอ้างว่าตนเป็นฝ่ายถูกฝ่ายเดียว และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ผิด ทั้งนี้ก็เพราะว่าความเป็นจริงนั้นมีความซับซ้อน มีหลายรูปลักษณะหลายด้าน และหลายแง่ ความขัดแย้งมักเกิดเพราะมองความเป็นจริงจากคนละด้าน และแม้จะมองด้านเดียวกัน หรือแม้แต่รูปเดียวกัน ในชีวิตจริงเราก็พบเสมอว่าสิ่งที่แต่ละคนเห็นนั้นแตกต่างกันไป กล่าวคือ เป็นการเห็นจำเพาะบางแง่บางความหมายของสิ่งที่เห็นเท่านั้น ในสถานการณ์ความขัดแย้ง ข้อเท็จจริงที่แต่ละฝ่ายรับรู้หรือนึกว่ารู้นั้นจะแตกต่างกันไปเช่นกัน ความคิดที่ว่าไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ถูกต้องสมบูรณ์ หรือผิดอย่างสิ้นเชิงทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทั้งไม่มีสิทธิและไม่สามารถอ้างความชอบธรรมที่จะกำจัดอีกฝ่ายหนึ่งได้ แนวคิดเช่นนี้ ไม่เพียงแต่จะทำให้การใช้ความรุนแรงไม่มีความชอบธรรมแล้ว ยังเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้แก้ไขข้อขัดแย้งด้วยสันติวิธี เพราะสันติวิธีเป็นวิธีการที่เปิดช่องให้คู่กรณีสามารถแสดงข้อเท็จจริงของฝ่ายตนออกมาอย่างเต็มที่ โดยไม่ถูกตัดโอกาสด้วยการถูกทำร้ายถึงชีวิต หรือถูกจับกุมคุมขังเสียก่อน พร้อมกันนั้น สันติวิธีก็เอื้ออำนวยให้การสื่อข้อเท็จจริงของผู้กระทำการนั้นเป็นไปอย่างตรงไปชัดเจน ตรงกันข้ามกับการใช้ความรุนแรงและการกระทำด้วยอารมณ์ขุ่นมัวแบบอื่นๆ วิธีการดังกล่าวนอกจากจะทำให้สื่อปัญหาไม่ได้ชัดเจนแล้วยังเบี่ยงเบนความสนใจประเด็นปัญหาที่เป็นข้อขัดแย้ง อีกทั้งยังเป็นเหตุให้คู่กรณีรู้สึกถูกระทบอย่างแรงเกิดกลไกป้องกันตนเอง ปิดหู ปิดตาไม่ยอมรับรู้ปัญหาที่ผู้กระทำการต้องการบอก การมีแนวคิดดังกล่าวเป็นพื้นฐานทำให้สันติวิธี เป็นวิธีการต่อสู้เพื่อให้สัจจะปรากฏต่อทุกฝ่ายที่มีส่วนในความขัดแย้ง

3. ความขัดแย้งนั้นจะระงับไปได้ต่อเมื่อทุกฝ่ายร่วมกันแก้ไข มิใช่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกระทำอยู่ฝ่ายเดียว ยิ่งกว่านั้นยังเชื่อต่อไปอีกว่าทุกคนและทุกฝ่ายมีศักยภาพที่จะเข้าร่วมแก้ไขปัญหาดังนั้น การชี้ให้คู่กรณีเห็นถึงปัญหาที่เป็นสาเหตุของข้อขัดแย้งจึงเป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดที่นำไปสู่การแก้ไข ปัญหา การชี้ให้เห็นปัญหายังมีความหมายรวมถึงการที่ทุกฝ่ายพึงมองเห็นปัญหาของอีกฝ่ายหนึ่งอย่างถ่องแท้ สันติวิธีนอกจากจะเอื้อให้เกิดกระบวนการสื่อสารปัญหา และข้อเท็จจริงอย่างแจ่มชัดด้วยกันทั้งสองฝ่ายดังได้กล่าวมาแล้วยังเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายโดยเฉพาะคู่กรณีที่สร้างปัญหามีบทบาทในการแก้ปัญหาดังนี้ ทั้งด้วยการร่วมมือกับผู้ใช้สันติวิธี หรือด้วยการริเริ่มของตนเอง ทั้งนี้ เพราะสันติวิธีได้มุ่งสร้างความเป็นปฏิปักษ์กับคู่กรณีทั้งมิได้ใช้ความรุนแรงบีบบังคับ ชู หรือกำจัดเขา อันเป็นการกระทำให้เขาต้องพ้นจากบทบาทฐานะในการแก้ปัญหาลเสียแต่ต้น มีมุมมองในแง่นี้ สันติวิธีจึงมิใช่เรื่องของการต่อสู้เพื่อเอาชนะอีกฝ่ายหนึ่งแต่เป็นวิธีการที่มุ่งให้เกิดสถานการณ์อย่างใหม่ ซึ่งเป็นผลดีต่อทุกฝ่ายกล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นการชักนำคู่กรณีให้มาสู่จุดซึ่งเป็นที่พอใจของทุกฝ่าย

4. ทุกคนมีความเป็นมนุษย์เหมือนกัน ต่างมีใจใฝ่ในความดีงาม แม้ผู้ที่ได้ชื่อว่าอำมหิต โหดเหี้ยม ในส่วนลึกก็ยังมีความโน้มเอียงต่อความรักความกรุณา อ่อนไหวต่อความเจ็บปวดร้าวรานของผู้อื่น และแม้จะมีจิตใจหยาบกร้านเพียงใด คุณความดีจากสิ่งแวดล้อมภายนอกก็สามารถแผ่ซึมซับสัมผัสและมีผลานุภาพต่อจิตใจของเขาได้ แต่สาเหตุที่ความเป็นมนุษย์ของเขาไม่ปรากฏต่อภายนอกหรือไม่ส่งผลออกมาเป็นการกระทำอันดีงามก็เพราะความเป็นมนุษย์นั้นถูกปิดเบือนบดบังด้วยอุดมการณ์ ทฤษฎีที่คับแคบแข็งกร้าว ความหลงใหลในอำนาจความยิ่งใหญ่และความปรารถนาสิ่งปรนเปรออย่างไม่รู้จักพอ สันติวิธีและการยอมทนกระทำหรือยอมรับความเจ็บปวดโดยไม่ตอบโต้ด้วยความรุนแรง สามารถปลุกเร้าความดีงามที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของกรณี กระพือประกายแห่งมโนธรรมและความรู้ผิดชอบชั่วดีในตัวเขาให้กลับมีพลังในการยับยั้งพฤติกรรมอันมิชอบ และหนุนให้เกิดการกระทำอันดีงามขึ้นมาได้ ยกเว้นก็แต่กรณีผู้วิกลจริตเท่านั้น ซึ่งความเป็นมนุษย์ของเขาอาจแปรปรวนไป แต่คนทั่วไปย่อมสามารถจะรับรู้และตอบสนองต่อคุณธรรมความดีงามของผู้อื่นได้

5. ศัตรูของมนุษย์ที่ต้องกำจัด มิใช่ตัวบุคคล หรือคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหากคือความเลวร้ายภายใน อันได้แก่ ความคิดที่คับแคบ ความใฝ่ในอำนาจและความโลภในทรัพย์สมบัติซึ่งได้แสดงออกมาเป็นการกระทำภายนอกหรือปรากฏในรูประบบแผนความสัมพันธ์ที่มีชอบ โดยมีปัจจัยแวดล้อมที่ไม่เกื้อกูลเป็นตัวเสริมให้ความเลวร้ายนั้นแผ่ซ่านส่งผลกระทบต่อผู้อื่นอย่างรุนแรงและกว้างขวางขึ้น การฆ่าคนไม่อาจยับยั้งความเลวร้ายได้ตราบไต่ที่ระบบแบบแผนความสัมพันธ์อันมิชอบ และปัจจัยแวดล้อมอันไม่เกื้อกูลยังดำรงอยู่ ทั้งยังปลุกเร้าส่งเสริมให้เกิดทัศนคติและภาวะจิตใจที่เป็นอกุศลดังกล่าว สันติวิธีมิได้มีเป้าหมายที่ตัวบุคคล แต่หมายมุ่งไปที่การกระทำอันมิชอบตลอดจนปัจจัยภายในภายนอกที่บ่มเพาะให้เกิดการกระทำดังกล่าวขึ้นมา

6. วิธีการต้องสอดคล้องกับเป้าหมาย หากปรารถนาสังคมที่สันติก็ต้องใช้วิธีการสันติ สังคมซึ่งผู้คนมีความรักความเอื้อเฟื้อต่อกัน เคารพในชีวิตและความเป็นมนุษย์ของกันและกันมีอาจบังเกิดเป็นจริงได้ เว้นเสียแต่จะใช้วิธีการซึ่งให้ความเคารพต่อมนุษย์ทุกคนไม่เว้นแม้แต่ศัตรูหรือคู่กรณี เมื่อเห็นว่าประชาธิปไตยเป็นสิ่งพึงประสงค์ก็จำต้องใช้วิธีการที่เป็นประชาธิปไตยนั้นคือการใช้สันติวิธี ซึ่งเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถคิดค้นและอยู่ในแถวหน้าของการต่อสู้อย่างเท่าเทียมกัน อีกทั้งยังสามารถปฏิเสธหรือถอนตัวจากการต่อสู้ได้ หากไม่เห็นด้วย

7. อำนาจมิได้เกิดจากอาวุธ หากขึ้นอยู่กับการยอมรับหรือการยินยอม
เชื่อฟังของผู้อื่น เมื่อราษฎรไม่เชื่อฟังผู้ปกครอง พลทหารไม่เชื่อฟังนายพล
ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่เชื่อฟังเจ้านายบุคคลกลุ่มหลังย่อมสูญเสียอำนาจไป ในทาง
กลับกันหากผู้ใช้สันติวิธีสามารถสร้างการยอมรับในหมู่ประชาชนและพรรคพวก
ของคู่อริได้ เขาย่อมมีอำนาจที่จะส่งผลกระทบต่อคู่อริได้โดยไม่ต้อง
พึ่งพาอาวุธ

ประเภทของสันติวิธี

สันติวิธีมีหลายประเภท หลายลักษณะ แต่วิธีการจำแนก เช่นการจำแนกโดยพิจารณาการแสดงออก การจำแนกตามความเคร่งครัดของสันติหรือจำแนกตามระดับของเป้าหมาย

1. การพูดจาชักชวนและการเจรจาซึ่งรวมทั้งการเขียนโฆษณา
2. การใช้กระบวนการทางสถาบัน เช่น กระบวนการทางศาล ทางกฎหมาย ทางการปกครอง
3. ปฏิบัติการไร้ความรุนแรง เป็นการกระทำเพื่อแสดงออก คัดค้าน หรือสนับสนุนบางสิ่งบางอย่าง หรือเป็นการเข้าเผชิญหน้าคัดค้านการกระทำของกลุ่มอย่างชัดเจน หรือได้แก่ การนัดหยุดงาน การเดินขบวน เป็นต้น
4. งานสร้างสรรค์ (Constructive Programme) คือการทำงานระดับพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต สร้างทางเลือกหรือสถาบันใหม่ขึ้นมา เรียกว่า งานพัฒนา

จำแนกตามระดับของสันติ

1. สันติวิธีเฉพาะคราวเฉพาะครั้ง ผู้ใช้อาจเชื่อมั่นหรือยอมรับการใช้ความรุนแรงอยู่ แต่ก็เห็นว่าในบางกรณีสันติวิธีก็มีส่วนสำคัญ สันติวิธีในลักษณะนี้อาจตามด้วยการใช้ความรุนแรงสลับหรือผสมผสานกัน
2. สันติวิธีที่เป็นแนวร่วมกับการใช้ความรุนแรง ผู้ใช้แม้จะเชื่อมั่นในสันติวิธี และใช้สันติวิธีโดยตลอด แต่ไม่ปฏิเสธผู้ใช้ความรุนแรง มีความเข้าใจและพร้อมที่จะร่วมมือหรือเป็นแนวร่วมสนับสนุนกัน
3. สันติวิธีที่ปฏิเสธการฆ่ากันอย่างถึงที่สุด นอกจากจะไม่ใช้ความรุนแรงแล้ว ยังไม่ยอมเป็นส่วนหนึ่งของระบบหรือองค์กรแห่งความรุนแรง และปฏิเสธที่จะร่วมมือหรือเกี่ยวข้องกับผู้ใช้ความรุนแรงอื่น ๆ
4. สันติวิธีแบบปฏิเสธการฆ่าสัตว์และมนุษย์ในทุกกรณี เป็นการยอมรับสันติวิธี มิใช่จำเพาะในแง่ของวิธีแห่งการกระทำเท่านั้น แม้วิถีชีวิตก็พยายามไม่ให้เข้าไปในทางเบียดเบียนแม้แต่สัตว์ (มังสวิรัต)
5. สันติวิธีแบบปฏิเสธการทำลายแม้แต่ทรัพย์สิน คือ ไม่ใช้วิธีการที่ประทุษร้ายทั้งต่อชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน
6. สันติวิธีแบบเคร่งครัดในหลักธรรมพื้นฐานทางศาสนา คือ นอกจากจะไม่เบียดเบียนทำร้ายชีวิต ลักขโมยหรือทำลายทรัพย์สินแล้ว ยังถือหลักสัจจะ ไม่พูดเท็จ และไม่ทำลายเกียรติภูมิศักดิ์ศรีของกลุ่มอื่น อีกด้วย

จำแนกตามระดับของเป้าหมาย

1. สันติวิธีระดับชีวิต คือการพัฒนาตนให้ลดการเอารอดเอาเปรียบผู้อื่น เปียดเบียนชีวิตอื่นน้อยลง มีจิตใจไม่เสียสละ เกื้อกูลผู้อื่นยิ่งขึ้น และมีความสงบในใจ
2. สันติวิธีในแวดวงรอบตัว คือ การแก้ไขข้อวิวาท ลดข้อขัดแย้งในเรื่องครอบครัว ที่ทำงาน สร้างความปองดอง ให้ความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน
3. สันติวิธีในชุมชน (ท้องถิ่น) คือ การแก้ไข ลดทอนการเอารอดเอาเปรียบ ชูตรีตในชุมชนหรือต่อบุคคลในชุมชน ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือสามัคคี พัฒนาชุมชนให้เจริญงอกงามขึ้นมีสภาพเกื้อกูลต่อการดำเนินชีวิตที่สันติ
4. สันติวิธีในสังคม (ประเทศ) คือ การลดความรุนแรงทางกายภาพและทางโครงสร้างเช่น การละเมิดสิทธิมนุษยชน การจับกุมคุมขังโดยมิชอบ การเอารอดเอาเปรียบผู้ด้อยอำนาจ ยุติสงครามกลางเมืองหรือกับเพื่อนบ้าน แก้ไขกฎหมาย ระบบโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรม พัฒนาโครงสร้างที่เกื้อกูลคุณภาพชีวิตและส่งเสริมความยุติธรรมในสังคม เอื้ออำนวยให้คนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ปลอดภัยไร้เจ็บ มีสิทธิเสรีภาพมากขึ้น ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคม
5. สันติวิธีระหว่างประเทศ คือ การยุติสงครามและลดกำลังอาวุธในระดับภูมิภาค และระดับโลก สนับสนุนการป้องกันประเทศแบบไม่รุกราน ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ และสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในโลก

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการยุติความขัดแย้งโดยสันติวิธี

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการยุติความขัดแย้งโดยสันติวิธี ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการความขัดแย้งที่มุ่งเน้นไปสู่สันติภาพมีรายละเอียดต่อไปนี้

ความหมายของความขัดแย้งและสันติวิธี

ความขัดแย้งมาจากภาษาอังกฤษ ว่า “Conflict” มาจากภาษาละตินว่า “Configere” แปลว่า การต่อสู้ (Fight) การทำสงคราม (Warfare) ความไม่ลงรอย หรือเข้ากันไม่ได้ (Incompatibility) การขัดซึ่งกันและกันหรือการเป็นปรปักษ์ (Opposition) หมายถึง “การที่บุคคลสองคน กลุ่มบุคคลมีความเห็น ความเชื่อ ความต้องการไม่เหมือนกัน โต้แย้งหรือโต้เถียงกันและด้นร้นต่อสู้และแข่งขันกัน” ขณะเดียวกันมีบุคคลต่าง ๆ ได้นำเสนอความหมายของความขัดแย้งไว้ดังนี้

Tjosvold (Tjosvold, 1993: 245) ได้ให้ทัศนะต่อ “ความขัดแย้ง” ว่าเป็นการสร้างเงื่อนไขของวาระที่ต่างกัน และทำให้เกิดการตรวจสอบถ่วงดุลส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในองค์กร

Van Slyke (Van Slyke, 1999: 94) ได้นิยามถึงความขัดแย้งว่าเป็นการแข่งขันกันระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งต่างฝ่ายต่างมีความต้องการเป้าหมายและความปรารถนา หรือความคิดที่เข้ากันไม่ได้ทำให้คนเราตกลงกันไม่ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ 3 ปัจจัย ได้แก่ การแข่งขันกัน (competition) การที่ต้องพึ่งพากันและกัน (interdependence) และการรับรู้ที่เข้ากันไม่ได้ (Perceived incompatibility)

Du Brin (Du Brin, 2003: 214) ได้ให้ความหมายของความขัดแย้ง (conflict) ว่าเป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าสองอย่างหรือมากกว่าพร้อมกันไม่ได้ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ตรงข้ามกัน

Coffey, Cook, and Hunsaker (Coffey, Cook, and Hunsakar, 1994 : 112) ให้ความหมาย “ความขัดแย้ง” คือการไม่เห็นด้วยระหว่างสองฝ่ายหรือมากกว่าสองฝ่าย (Disagreement between two or more parties) เช่นการที่คนสองคนมีความเห็นต่างกัน การไม่ลงรอยระหว่างกลุ่ม หรือระหว่างองค์การ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้อง คือ การตระหนักของบุคคลต่อสถานการณ์หนึ่งที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดการกำหนดเป้าหมายที่ขัดแย้งกันได้ ความขัดแย้งจึงมักถูกมองว่าเป็นสิ่งไม่ดี แต่ในความเป็นจริงแล้วในบางกรณี ความขัดแย้งก็เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดวิธีแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้ ดังนั้นจึงต้องพิจารณาความขัดแย้งทั้งเชิงบวกและเชิงลบ

ส่วนสันติวิธีนั้น พระมหาพรหมชา ธรรมหาโส (พระมหาพรหมชา ธรรมหาโส, 2554: 175-176) ได้ให้ความหมายของสันติวิธีดังนี้

1. สันติวิธี คือการไม่ใช้กำลัง หรืออำนาจ ในกระแสของการจัดการความขัดแย้ง ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชนนั้น เราจะใช้อำนาจเข้าไปจัดการ ซึ่งอำนาจที่เรามักจะนำไปใช้เป็นเครื่องมือที่แทนที่จะใช้อำนาจร่วม (Power with) แต่เรากลับใช้อำนาจเหนือ (Power over) ซึ่งอำนาจเหนือมักจะเดินเคียงคู่กับกระบวนการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา

1. สันติวิธี คือการเชื่อฟัง การให้คำนิยามของสันติวิธีในลักษณะนี้มักจะเกิดจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจมากกว่า ไม่ว่าจะเป็นอำนาจทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการทหาร ที่มุ่งหวังให้กลุ่มคนที่มีอำนาจน้อยกว่าเคารพเชื่อฟัง อุปมาเช่นเดียวกับเด็กควรเคารพผู้ใหญ่ ฉะนั้น ภาษาทั่ว ๆ ไป คือ อย่าหือ เช่น ไม่ควรโต้เถียง ถกเถียง และวิพากษ์วิจารณ์ แม้บางครั้งจะเป็นการแสดงความคิดเห็น หรือแสดงออกกับพื้นฐานของเหตุและผลก็ตาม
2. สันติวิธีคือการไม่ก่อความวุ่นวาย ส่วนใหญ่กลุ่มบุคคลที่มักจะนิยามสันติวิธีในลักษณะนี้เนื่อง ๆ คือ รัฐ หรือ อาจจะเป็นกลุ่มคนที่ได้รับผลประโยชน์จากอำนาจรัฐ อย่างไรก็ตาม การสร้างความวุ่นวายในลักษณะนี้ การดื้อแพ่ง (Civil Disobedience) กลุ่มคนที่ใช้สันติวิธีชนิดก่อความวุ่นวายมักจะเป็นกลุ่มประชาชนที่เรียกร้องความเท่าเทียม และเที่ยงธรรม เกี่ยวกับผลประโยชน์และความต้องการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจการเข้าถึงทรัพยากรและอำนาจทางการเมือง การที่จะทำให้ข้อเรียกร้องของกลุ่มได้รับความสนใจจากกลุ่มคนทั่วไปในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน เพื่อให้รัฐพิจารณาประเด็นข้อเรียกร้องของกลุ่มตนอย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้นจนนำข้อเรียกร้องดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติหรือกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะ

4. สันติวิธีคือการทำตามกฎหมาย กลุ่มคนที่มองสันติวิธีในความหมายนี้ส่วนใหญ่มักจะเป็น รัฐ เช่นเดียวกัน นอกจากนี้อาจจะรวมถึงกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบทางตรงและทางอ้อม จากการใช้สันติวิธีที่ดื้อแพ่งต่อกฎหมาย ประเด็นปัญหานี้เกิดจากการที่ประชาชนบางกลุ่มเห็นว่ากลุ่มตนไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม หรือไม่ได้รับการแบ่งปันผลประโยชน์และความต้องการอย่างเท่าเทียม จึงนำเสนอข้อเรียกร้องดังกล่าวผ่านกิจกรรมการประท้วง เป้าหมายการประท้วงคือการแสดงออกหรือทำให้รัฐหรือคนทั่วไปได้ยินสิ่งที่คนเหล่านี้พยายามจะพูดหรือสื่อความ ฉะนั้น เมื่อจำเป็นการแสดงออกทางการกระทำ หรือการพูดเพื่อสื่อความมากยิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นที่กลุ่มเหล่านี้ต้องดื้อแพ่งต่อกฎหมายบางข้อ เช่น กฎหมายจราจรและกฎหมายว่าด้วยการใช้เสียง รวมถึงการบุกรุกสถานที่ราชการซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐ

เมื่อก้าวโดยสรุป สันติวิธีในความหมายทั่วไปแสดงนัยถึงการตีความหมายกลุ่มคนสองกลุ่ม คือ รัฐและประชาชน ที่ขัดแย้งกันเกี่ยวกับผลประโยชน์ ความต้องการ ความสัมพันธ์ ข้อมูล ค่านิยม และโครงสร้าง โดยพยายามที่จะให้แต่ละฝ่ายมีท่าทีที่พึงประสงค์ต่อการแสดงออก จะเห็นได้ว่าในความหมายที่หนึ่งนั้นเป็นข้อเรียกร้องจากประชาชนที่ไม่ต้องการให้รัฐใช้กำลัง หรือแก้ปัญหาด้วยการใช้อำนาจหรือความรุนแรง ในขณะที่รัฐเองก็มีมุมมองว่า รัฐจะสนใจต่อข้อเรียกร้องในกรณีที่ประชาชนที่เรียกร้องเชื่อฟังรัฐ ไม่ก่อความวุ่นวายและปฏิบัติตามกฎหมาย อย่างไรก็ตามประชาชนบางกลุ่มมีความเห็นที่ต่างกันว่า รัฐควรเชื่อและฟังข้อเท็จจริงของประชาชน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่รอบด้าน แต่การที่รัฐไม่ฟังทำให้ประชาชนต้องรวมตัวกันประท้วงทั้งในรูปแบบของการก่อความวุ่นวายและไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดบางประการ

ส่วนโคทม อาริยา (โคทม อาริยา, 2546: 23) ได้กล่าวว่า สันติวิธี คือวิธีการจัดการกับความขัดแย้งวิธีหนึ่ง การใช้สันติวิธีมีเหตุผลสำคัญตรงที่ว่า เป็นวิธีการที่น่าจะมีการสูญเสียน้อยที่สุด ทั้งระยะสั้นระยะยาว ทั้งรูปธรรม และนามธรรม ผิดกับการใช้ความรุนแรง ซึ่งทุกฝ่ายอ้างว่าเป็นวิธีการสุดท้าย ซึ่งบางกรณีสามารถบรรลุผลในระยะสั้นเป็นรูปธรรมชัดเจน แต่หากความขัดแย้งดำรงอยู่เพียงแต่ถูกกดไว้ โอกาสที่จะเกิดความรุนแรงในระยะยาวย่อมมีอยู่ ส่วนในทางนามธรรม เช่น ความเข้าใจอันดีความสามัคคีปรองดองนั้นย่อมเกิดขึ้นได้ยากด้วยวิถีความรุนแรง บางคนมองสันติวิธีในลักษณะปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจ เช่น การใช้ปฏิบัติการไร้ความรุนแรง เพื่อให้รัฐหรือผู้มีอำนาจเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือพฤติกรรมบางคน ใช้สันติวิธี เพราะความเชื่อว่าจะให้ผลที่ยั่งยืนและเป็นไปตามหลักจริยธรรม หรือศาสนธรรม บางคนใช้สันติวิธีตามหลักการบริหารเพื่อลดความขัดแย้งไปสู่รูปแบบอื่นที่จะจัดการได้ดีกว่า โดยไม่ใช้ความรุนแรง

ในขณะที่ไพศาล วงศ์วรสิทธิ์ (ไพศาล วงศ์วรสิทธิ์, 2533) กล่าวว่า “สันติวิธี คือ วิธีการแก้ไขความขัดแย้งหรือตอบโต้ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ โดยไม่ใช้ความรุนแรงต่อคู่กรณี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่เป็นการประทุษร้ายต่อร่างกายและชีวิต”

2. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการยุติความขัดแย้งโดยสันติวิธี ประกอบด้วย

2.1 แนวคิดเรื่องการยอมรับในความหลากหลายและการพึ่งพาอาศัยกันและกัน

โยฮัน กัลตุง นักสันติภาพผู้มีความโดดเด่นในแง่ของสันติภาพแบบพหุนิยม มองว่า ความต้องการขั้นพื้นฐาน ทั้ง 4 ประการ กล่าวคือ การดำรงชีวิต (Survival) การมีความเป็นอยู่ที่ดี (Welfare) การมีเสรีภาพ (Freedom) และการมีเอกลักษณ์และความรู้สึกมีความหมายในชีวิต (Identity) เป็นตัวแปรสำคัญที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคม หากมนุษย์ไม่ได้รับการตอบสนองหรือได้รับไม่เพียงพอ กัลตุง ได้นำเสนอ ทางเลือกให้แก่สังคมในประเด็น สันติภาพเชิงโครงสร้าง โดยตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับสันติภาพไว้ว่า สันติภาพไม่ได้เป็นเพียงสันติภาพในระดับประเทศหรือรัฐชาติเท่านั้น หากหมายถึง สันติภาพในสังคม สันติภาพระหว่างภายนอกและภายในตัวมนุษย์และสันติภาพระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เป็นสันติภาพที่ครอบคลุมทั้งธรรมชาติมนุษย์ สังคมและโลก กัลตุงชี้ว่า ทั้งหมดนี้จะสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้ภายใต้เงื่อนไข 2 ประการ คือ ความหลากหลาย (Pluralism) และการพึ่งพาอาศัยกันและกัน (Symbiosis)

2.2 แนวคิดเรื่อง ความสามัคคี

มารค ตามไท (มารค ตามไท: 63-64) กล่าวว่า ความสามัคคี หมายถึง ศักยภาพของสังคมที่จะทำบางอย่างร่วมกันในบางสถานการณ์ที่เกิดขึ้น กล่าวคือ ความสามัคคีอาจจะไม่ใช่สิ่งที่ปรากฏทุกวันในสังคม แต่จะดำรงอยู่ในลักษณะของแฝงซึ่งของแฝงในมิตินี้ หมายถึง ศักยภาพ ด้วยเหตุนี้สามัคคีจะเกิดขึ้นหรือแสดงออกมาได้เมื่อคนในสังคมต้องการความร่วมมือเพื่อกระทำการอะไรบางอย่างหรือปกป้องอะไรบางอย่าง ซึ่งเป็นสิ่งที่คนในสังคมมองว่ามีคุณค่าและเมื่อใดคุณค่าดังกล่าวมีแนวโน้มจะถูกทำลายเมื่อนั้นความสามัคคีจะถูกเรียกขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการปกป้อง ข้อสังเกตที่น่าสนใจประการหนึ่งและนับว่าน่าจะเป็นปัญหาอย่างยิ่งในสังคมไทยก็คือ เป้าหมายที่แต่ละคนในสังคมกำลังจะทำร่วมกันนั้น เป็นเป้าหมายเดียวกันหรือไม่ คำถามก็คือ หากทุกคนและแต่ละคนมีเป้าหมายต่างกัน มีค่านิยมต่างกัน มีทัศนคติ มีวัฒนธรรม หรือพื้นฐานทางความเชื่อที่แตกต่างกันแล้ว ความสามัคคีจะถูกนำมาใช้ได้อย่างไร และจะอยู่ร่วมกันได้อย่างไร คำตอบก็คือการให้ทุกคนในสังคมนั้นหากติการ่วมกัน เพื่อใช้เป็นพื้นฐานทางการปฏิบัติสำหรับก้าวไปสู่เป้าหมายเดียวกัน มากกว่าที่จะให้คนในสังคมพยายามจะหาคุณค่าหรือโลกทัศน์ร่วมกัน สรุปว่าหากทุกคนหากติการ่วมกันจะทำให้ความสามัคคีทำงานได้และเกิดขึ้นในสังคม

2.3 แนวคิดเรื่อง สิทธิมนุษยชน

กฎบัตรสหประชาชาติอันเป็นที่มาของการจัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมิได้ให้คำจำกัดความของคำว่า สิทธิมนุษยชนเอาไว้แต่พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับคำว่า สิทธิมนุษยชน หมายความว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตาม ซึ่ง ประเด็นหลักของข้อกฎหมายนี้สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights -UDHR) เช่น ข้อที่ 1 เกี่ยวกับหลักการของสิทธิมนุษยชนคือ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคและความเป็นพี่น้องว่ามนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมีเหตุผลและมโนธรรมและควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ

2.4 แนวคิดเรื่อง ความยุติธรรม

เพราะเหตุไร การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธีจึงต้องมีความยุติธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง ประเวศ วะสี (ประเวศ วะสี, 2542: 22-23) ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญในประเด็นนี้ว่าสังคมต้องมีความยุติธรรม ความยุติธรรมในสังคมเป็นรากฐานของความเจริญ สังคมใดก็ตามที่ขาดความยุติธรรม สังคมนั้นไม่อาจก้าวไปสู่ความรุ่งเรืองได้ไม่ว่าจะเป็นความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคมหรือจิตใจแต่กลับเป็นบ่อเกิดความทุกข์ ความขัดแย้ง การเสียกำลังใจและนำไปสู่วิกฤติด้านต่าง ๆ รวมทั้งวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่กำลังเผชิญอยู่ ความยุติธรรมในสังคมจึงเป็นเรื่องสำคัญ เท่าที่ผ่านมาสังคมไทยยังให้ความสำคัญกับเรื่องนี้น้อยเกินไป

2.5 แนวคิดเรื่อง ความไว้วางใจ (Trust) และ ความสัมพันธ์ (Relationship)

แนวคิดทั้งสองประการนี้ ปรากฏอยู่ในหนังสือ ความขัดแย้ง หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา ซึ่งแต่งโดยวันชัย วัฒนศัพท์ (วันชัย วัฒนศัพท์, 2550 : 108-110) ซึ่งมุ่งเน้นแนวคิดที่ว่าด้วยความยุติธรรม (Justice) อำนาจ (Power) ความไว้วางใจ (Trust) และความสัมพันธ์ (Relationship) ปัญหาที่ว่าทั้งสองประเด็นหลังมีความเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งอย่างไร เมื่อกล่าวถึงความไว้วางใจโดยเขามองว่าความไว้วางใจเป็นส่วนสำคัญในปัญหาความขัดแย้งซึ่งเหตุผลนั้นเขาได้สร้างแผนภูมิไว้ดังนี้

เป้าหมาย

วิธีการ หรือกระบวนการ

สัมพันธภาพ

แผนภาพที่ 1 แสดงความไว้วางใจกับความขัดแย้ง

จะเห็นว่า แม้ว่าเป้าหมายของประเด็นที่จะนำเสนอเป็นสิ่งที่มีความสำคัญหรือประโยชน์สักปานใดก็ตาม หากวิธีการหรือกระบวนการในการนำเสนอขาดหลักจิตวิทยาหรือขาดขั้นตอนและกระบวนการที่นุ่มนวลแล้วความขัดแย้งมักจะเกิดขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้ประเด็นของคำว่า จงอ่อนน้อมในประเด็นของคน และจงแข็งในประเด็นปัญหา อันเป็นการเกิดขึ้นและดำรงอยู่บนฐานของความไว้วางใจซึ่งความไว้วางใจมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมหรือเป็นกาวในการสามเหลี่ยมดังกล่าวเข้าหากัน ดังนั้นเขาจึงเสนอเหลี่ยมที่ 3 คือความสัมพันธ์ ขึ้นมาเป็นฐานรองรับความไว้วางใจ จะเห็นว่าเหลี่ยมที่ 1 และ 2 ไม่สามารถดำเนินไปอย่างราบรื่นได้ หากความสัมพันธ์อยู่ในภาวะของความบกพร่องและอ่อนแอซึ่งสรุปได้ว่าถ้าคนเราไว้วางใจกัน เขาทำงานร่วมกันแม้มีความขัดแย้งก็ผ่านไปหรือแก้กันได้อย่างง่ายดายแต่ถ้าไม่ไว้วางใจกัน ความขัดแย้งก็อาจจะกลายไปสู่การล้มล้างทำลายกันและแก้ปัญหาคายาก ด้วยเหตุนี้ ความไว้วางใจคือตัวเชื่อมที่สำคัญในสามเหลี่ยมดังกล่าว เพื่อให้กระบวนการของความสามัคคีในการทำงานและการดำรงอยู่ในสังคมเป็นไปอย่างราบรื่นมากขึ้น ถึงกระนั้นแนวคิดสามเหลี่ยมแห่งความไว้วางใจนี้ มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ (Relationship) ซึ่งเขามองว่ามุมหนึ่งของสามเหลี่ยมที่สำคัญมากก็คือสัมพันธ์ภาพ

2.6 แนวคิดเรื่อง การมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) คือ อะไร เจมส์ แอล เครตัน (James L. Creighton) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งสาธารณชนมีความห่วงกังวล มีความต้องการและมีทัศนคติที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐในการตัดสินใจ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวมเพื่อให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน

วันชัย วัฒนศัพท์ (วันชัย วัฒนศัพท์, 2550) ชี้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่น้อยที่สุด คือ การได้รับทราบข้อมูลข่าวสารว่ารัฐจะทำอะไรหลังจากได้ตัดสินใจเรียบร้อยแล้วนั้นแจ้งให้ประชาชนทราบ ถัดขึ้นมาคือการที่รัฐรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หลังจากได้ข้อมูลไปแล้วก่อนตัดสินใจ คือ ประชาพิจารณ์ สูงขึ้นมาอีกคือประชาชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องหรือในโครงการเพื่อให้เกิดข้อยุติโดยฉันทามติ และสูงที่สุด คือการสามารถลงมติแต่ละคนทีละคนว่าเอาหรือไม่เอาในกระบวนการประชามติและได้นำเสนอการแก้ปัญหาข้อพิพาทไว้ ดังนี้

ในการจัดการความขัดแย้งชนิดต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลกนี้มนุษยชาติได้ออกแบบวิธีการและเครื่องมือไว้ 3 ชุดด้วยกัน

การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีทางการทูตเชิงสันติ (Peaceful Diplomatic Means)

เมื่อกล่าวถึงการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีทางการทูตเชิงสันตินั้น สามารถจำแนกสันติวิธีตามแนวนี้ได้ 4 วิธี กล่าวคือ การเจรจา การไต่สวน การเจรจาไกล่เกลี่ย และการประนีประนอม

การเจรจา (Negotiation) การเจรจา หมายถึง กระบวนการของการแสดงออกซึ่งข้อเสนอที่ต้องการให้ได้รับการตกลงบนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันในเรื่องที่มีการขัดแย้งทางผลประโยชน์ เป็นต้น ซึ่งโดยทั่วไป การเจรจามีขึ้นเป็นการสร้างความสัมพันธ์ของการต่อรองระหว่างกลุ่มที่รู้สึกว่าจะเกิดความขัดแย้งแล้ว แต่ละกลุ่มจึงพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลและปรึกษาหารือกันระหว่างกลุ่ม หรือบุคคลที่เป็นคู่พิพาท เพื่อแสดงออกในข้อเสนอที่ต้องการให้ได้รับการตกลงบนพื้นฐานร่วมกัน อันแสดงถึงความตั้งใจและความพยายามในการเจรจาที่มุ่งหมายให้มีการตกลงระหว่างกัน จึงจำเป็นต้องดำเนินการต่อรอง เพื่อให้ได้บรรลุผลเป็นการตกลงที่จะถือปฏิบัติต่อกันในอนาคต

การไต่สวน (Inquiry) แนวทางนี้เป็นวิธีที่มุ่งเน้นการจัดการข้อพิพาททั้งในระหว่างประเทศและภายในประเทศ เมื่อกล่าวถึงระบบการไต่สวนในระหว่างประเทศเพื่อระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศนั้น เกิดจากผลการประชุมสันติภาพครั้งแรกที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ในปี ค.ศ. 1899 ในมาตรา 9 และ 14 มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการไต่สวนว่าหากไม่สามารถตกลงกันได้โดยทางการทูตอันเนื่องมาจากความขัดแย้งกันให้จัดตั้งคณะกรรมการไต่สวนขึ้นอำนาจความสะดวกในการศึกษาวิเคราะห์ปัญหา โดยหาข้อเท็จจริงอันแน่ชัดด้วยการสืบสวนที่ปราศจากความลำเอียงและด้วยความบริสุทธิ์ใจ

การสร้างความสมานฉันท์โดยการไกล่เกลี่ย (Reconciliation) การไกล่เกลี่ยเป็นการปฏิบัติของรัฐที่สาม ในกรณีที่คู่กรณีไม่สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองโดยทางเจรจาเพื่อให้คู่กรณีทำความตกลงกันในปัญหาข้อพิพาทแต่ในลักษณะของการไกล่เกลี่ยก็มีแนวทางในการดำเนินการออกเป็น 2 ลักษณะ กล่าวคือ

การไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง (Mediation) การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางหมายถึงกระบวนการที่คู่กรณีซึ่งอาจจะ เป็นรัฐ บุคคล หรือกลุ่มบุคคลใช้ในการแก้ไขปัญหา โดยสมัครใจมาพูดคุย อภิปรายถึงความแตกต่างกันในเรื่อง ต่างๆ แล้วจึงร่วมกันตัดสินใจนำไปสู่ผลที่คู่เจรจาพึงพอใจถ้าคู่เจรจาเข้าใจกระบวนการและสามารถสื่อสารกันได้ อย่างดี ไม่ต้องมีคนกลางมาเป็นผู้กำกับกระบวนการแต่โดยส่วนใหญ่กว่าที่จะตัดสินใจมาร่วมเจรจา ความขัดแย้ง ก็กลายเป็นข้อพิพาทอย่างรุนแรงจำเป็นต้องมีคนกลางมาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยที่เรียกว่าการเจรจาไกล่เกลี่ยคน กลาง จะเห็นว่า กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเป็นแนวทางที่ขยายเพิ่มเติมจากการเจรจาโดยมีบุคคลที่สาม ซึ่งเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องบุคคลที่สามนี้ไม่ได้มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจปัญหาโดยตรงแต่คน กลางนี้จะช่วยคู่กรณีที่เกิดความขัดแย้งกันเพื่อให้บรรลุข้อตกลงที่เป็นที่ยอมรับ

การไกล่เกลี่ยโดยคนกลางเป็นเพียงผู้ช่วยติดต่อ (Good Officer or Facilitator) การช่วยติดต่อเป็นการ ใช้ความเพียรพยายามของรัฐที่สามหรือบุคคลที่สามที่จะนำคู่พิพาทมาพบปะพูดคุย และปรึกษาหารือร่วมกัน อัน เป็นการใช้ความพยายามในการระงับเพื่อให้สันติภาพดำรงอยู่ต่อไป ไม่ถือเป็นการแทรกแซงแต่อย่างใด

การประนีประนอม (Compromising) การประนีประนอมระหว่างประเทศเป็นวิธีระงับข้อพิพาทโดยคณะกรรมการหรือตัวแทนระหว่างประเทศอื่น ซึ่งคู่กรณีที่ขัดแย้งกันได้ตกลงแต่งตั้งขึ้น พยายามประนีประนอมโดยแสวงหาข้อแก้ไขที่สมเหตุสมผลในความขัดแย้งเพื่อให้คู่กรณีสามารถตกลงกันได้

การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีกฎหมาย (Peaceful Legal Means)

เมื่อกล่าวถึงการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีทางกฎหมายเชิงสันติ (Peaceful Legal Means) นั้น สามารถจำแนกสันติวิธีตามแนวนี้ได้ 3 วิธี กล่าวคือ อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) กระบวนการทางศาล (Judicial Approach) และกระบวนการออกกฎหมาย (Legislative Approach)

1.1 อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) หมายถึง กระบวนการที่ทั้งคู่สมัครใจขอให้บุคคลที่สามที่เป็นกลาง ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นผู้ช่วยตัดสินใจในปัญหาความขัดแย้งซึ่งวิธีการนี้เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทซึ่งมีมานานนับพันปีแล้วทั้งในสมัยกรีกและโรมันก็ได้ นำวิธีการนี้มาใช้เมื่อศึกษาถึงประวัติและวิวัฒนาการของกฎหมายพบว่า อนุญาโตตุลาการถูกนำมาใช้เพื่อระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐกับรัฐ ข้อพิพาทระหว่างเอกชนกับเอกชน และข้อพิพาทระหว่างรัฐกับเอกชน ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุว่าข้อพิพาทระหว่างรัฐนั้นอาจนำมาซึ่งการใช้กำลังอาวุธเข้าต่อสู้กัน

1.2 กระบวนการทางศาล (Judicial Approach) หมายถึง การที่สถาบันซึ่งจัดตั้งขึ้นตามระบบที่สังคมยอมรับเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาข้อพิพาทซึ่งวิธีการนี้เป็นการเปลี่ยนจากการแก้ปัญหาระหว่างกันเองไปสู่กระบวนการของรัฐโดยคู่กรณีดำเนินการจ้างทนายความให้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการสู้คดีซึ่งมีการนำสืบต่อหน้าบุคคลที่สามที่เป็นกลาง คณะผู้พิพากษาหรือคณะลูกขุนแล้วแต่ระบบ

1.3 กระบวนการออกกฎหมาย (Legislative Approach) กระบวนการออกกฎหมายจัดได้ว่าเป็นการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาทได้อีกประการหนึ่งเช่นเดียวกันวิธีการนี้ดำเนินการโดยภาครัฐโดยอาศัยกระบวนการทางกฎหมายในรูปแบบของพระราชกำหนดหรือพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม (Amnesty Act) ซึ่งประเด็นนี้อาจจะเป็นความขัดแย้งในประเด็นใหญ่ๆ และมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก ซึ่งหากนำผู้กระทำผิดมาลงโทษอาจจะก่อให้เกิดความโกลาหลได้ กรณีเช่นนี้เห็นได้จากการที่รัฐออกพระราชกำหนดนิรโทษกรรมเรื่องปีนและนิรโทษกรรมเกี่ยวกับการปฏิวัติรัฐประหารเป็นต้น ถึงกระนั้นการออกกฎหมายในลักษณะนี้ไม่ครอบคลุมถึงความผิดเกี่ยวกับคดีอาญาในประเด็นที่รุนแรง

ทางเลือกเชิงสันติวิธีอื่นๆ (Peaceful Alternative Means)

เมื่อกล่าวถึงสันติวิธีชนิดที่เป็นทางเลือกอื่นๆ ตามที่มักจะมีการใช้ในโลกลนี้ประกอบด้วย

การหลีกเลี่ยง หรือการถอนตัว (Avoiding or withdrawing) วิธีการนี้เป็นการหลบฉาก หรือการถอนตัวออกจากประเด็นที่กำลังมีความขัดแย้งในอเมริกาเหนือ บริบทของการหลีกเลี่ยงเป็นวิธีไม่ก้าวร้าวแต่ไม่ร่วมมือในสังคมหรือชุมชนจำนวนมากที่ยึดค่านิยม เช่น ชาวเอเชียและชาวละตินอเมริกา เชื่อว่าการหลีกเลี่ยงปัญหาและการโอนอ่อนผ่อนตามนั้นมีประโยชน์อย่างยิ่งในการรักษาความสัมพันธ์ที่มีต่อกันเอาไว้

การเผชิญหน้า (Confrontation) เมื่อเราประเมินอย่างรอบด้านแล้วว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งนี้ยังหาบทสรุปหรือข้อยุติที่ชัดเจนไม่ได้ การเผชิญหน้าเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นรวมไปถึงการเจรจาตกลงถึงข้อเรียกร้องของแต่ละฝ่ายก็จะเกิดขึ้น

การโน้มน้าว (Persuasion) เป็นวิธีการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลพยายามเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้อื่นตลอดจนวิธีคิด ความรู้สึกและความคิดเห็นโดยใช้วิธีการอุปมาอุปมัยรวมถึงรูปแบบที่ใช้เหตุผลประกอบ

การสนับสนุน (Supporting) คือ การให้โอกาสบุคคลที่อยู่ภายใต้ความกดดันสามารถระบายความรู้สึกความคิดเห็น ความโกรธ หรือไม่พอใจและช่วยให้การตัดสินใจว่าจะทำอะไร ผู้สนับสนุนไม่จำเป็นต้องเจรจาไกล่เกลี่ยเสมอไป คือ อาจใช้การสนับสนุนเป็นช่องทางเพื่อหลีกเลี่ยงการเจรจาไกล่เกลี่ยหรือการแทรกแซงแข่งขัน

การแข่งขันและการผลักดัน (Competing and Forcing) วิธีการแข่งขันจะใช้เมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายมากกว่าความสัมพันธ์ บุคคลนั้นอาจใช้อำนาจในการช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมาย รวมถึงการใช้อำนาจในการทำให้อีกฝ่ายทำตามด้วยยิ่งไปกว่านั้นเขาอาจจำเป็นต้องลุกขึ้นสู้เพื่อปกป้องหลักการและสิทธิที่สมควรได้ วิธีการนี้เน้นวิธีการแบ่งปันส่วน (Distributive Approach) การใช้วิธีการนี้ อาจทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชนะ หรือแพ้ได้ เพราะว่ามีจุดมุ่งเน้นเรื่องผลประโยชน์ (Interests) มากกว่ามุ่งเน้นเรื่องความสัมพันธ์ (Relationship)

การโอนอ่อนผ่อนตาม (Accommodating) การโอนอ่อนผ่อนตามผู้อื่นอาจนำมาใช้ในกรณีที่มีความห่วงใยต่อความสัมพันธ์มากกว่าเป้าหมาย ในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งซึ่งเป้าหมายของข้อตกลงประเภทนี้ออกมาในรูปแบบของการเอื้อประโยชน์ให้แก่ฝ่ายอื่น โดยที่เราต้องยอมเสียประโยชน์พฤติกรรมในการโอนอ่อนผ่อนตามรวมถึงการทำตามคำสั่ง การเห็นคล้อยตามความคิดผู้อื่นหรือการยอมให้เป็นไปตามความปรารถนาของอีกฝ่าย ลักษณะนิสัยดังกล่าวถูกมองว่าอ่อนแอหรือต้องการความสงบ

การร่วมมือกัน (Collaborating) การร่วมมือกันในบางครั้งอาจหมายถึงการบูรณาการหรือการแก้ไขปัญหาซึ่งมักให้ความสำคัญและมีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกัน เป็นทั้งการรุกและร่วมมือคือเกิดการบูรณาการผลประโยชน์ร่วมกันของทุกๆ ฝ่ายที่ได้รับผลกระทบ เป็นวิธีการจัดการความขัดแย้งที่เน้นวิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยและการไกล่เกลี่ยคนกลาง เป็นการใช่วิธีบูรณาการและการแบ่งสันปันส่วนในการเจรจาไกล่เกลี่ย แม้แนวทางนี้จะให้ความสำคัญแก่ความสัมพันธ์แต่เป้าหมายก็มุ่งเน้นไปที่การยุติความขัดแย้งและผลการเจรจายุติความขัดแย้งที่ตามมาภายหลัง

การมีส่วนร่วม (Participation) วันชัย วัฒนศัพท์ ได้ชี้ว่า เมื่อเกิดความขัดแย้งแล้ว กระบวนการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งก็มีความจำเป็นต้องอาศัยหลักการหลาย ๆ ด้าน เช่นกันโดยเขาได้นำเสนอหลักการและเครื่องมือในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางเลือกหรือการแก้ปัญหาคความขัดแย้งอย่างสันติ

การลงมติหรือการลงคะแนนเสียง (Voting) การลงคะแนนเสียง จัดว่าเป็นแนวทางสันติวิธีอีกรูปแบบหนึ่งที่ใช้เป็นข้อปฏิบัติหรือวิธีการเพื่อลงมติเพื่อตัดสินหรือหาทางออกให้แก่ความขัดแย้งหรือข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในประเด็นต่างๆ วิธีการนี้ในแต่ละองค์การระหว่างประเทศมีความแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับความเห็นชอบขององค์กรต่างๆ ที่ได้ระบุไว้หรือวางเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดำเนินสืบต่อกันมา โดยทั่วไปแล้วการลงคะแนนเสียงในองค์การระหว่างประเทศจะแบ่งเป็น 2 วิธี คือแบบเอกฉันท์ (Unanimity) แบบเสียงข้างมาก (Majority) ทั้งนี้การลงคะแนนเสียงทั้ง 2 วิธี ดังกล่าวอาจจะใช้ในองค์การระหว่างประเทศขององค์กรเดียวกันก็ได้

ในการสร้างความปรองดองที่ทำให้สังคมไทยสามารถกลับมาอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติทุกฝ่ายจะต้องร่วมกันสร้างบรรยากาศแห่งการปรองดอง

ในแง่สันติวิธีระดับโครงสร้าง กอส.เสนอมาตรการแก้ปัญหาความรุนแรงที่โครงสร้าง 7 ประการ ได้แก่

1. ออกกฎหมายให้ชุมชนมีสิทธิจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานความเชื่อทางศาสนา
2. แก้ปัญหาการว่างงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. สร้างประสิทธิภาพของการดำเนินกระบวนการยุติธรรม ด้วยความจริง — หลักนิติธรรม — ความพร้อมรับผิด และเสริมความเข้มแข็งของสังคม ด้วยการให้สาธารณชนเข้ามามีส่วนร่วมรักษาความยุติธรรม
4. ปรับปรุงระบบกฎหมายอิสลามในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้
5. แก้ไข พรบ.การบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540
6. คงสภาพความหลากหลายในระบบการศึกษาเพิ่มประสิทธิภาพ การศึกษาสามัญและให้ความสำคัญกับนักเรียนไทยในต่างประเทศ
7. เสริมสร้างให้สันติวิธีเป็นแนวทางหลักในนโยบายแก้ไขปัญหาความรุนแรงจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในแง่สันติวิธีระดับวัฒนธรรม กอส.เสนอมาตรการ 5 ข้อ ได้แก่

1. ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในขอบเขตทั่วประเทศ
2. ส่งเสริมให้สันติวิธีเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนไทยในการเผชิญกับความขัดแย้งทั้งประเทศ ทั้งนี้เพราะเป็นที่ประจักษ์กันทั่วไป โดยเฉพาะในกรณีความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ที่มี “ความห่างทางวัฒนธรรม” อยู่ไม่น้อยว่าจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธีได้ ถ้าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังคงเรียกร้องให้ใช้ความรุนแรงจัดการกับปัญหาให้หมดไปอย่างรวดเร็ว
3. ประกาศให้ภาษามลายูปัตตานีเป็นภาษาทำงาน (Working Language) เพิ่มเติมอีกภาษาหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้เพราะชาวบ้านในพื้นที่รู้ภาษาไทยอยู่น้อย ซึ่งทำให้มีอุปสรรคในการติดต่อกับราชการ จนอาจทำให้ได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมขึ้น
4. จัดให้มีसानเสวนาเพื่อสมานฉันท์
5. สร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม ต่อต้านความรุนแรง มาตรการข้อนี้มีความน่าสนใจประการหนึ่ง คือ เสนอเรื่องการเพิ่มความทนกันได้หรือ “ขันติธรรม” ให้มีมากขึ้นเพื่อให้เป็นภูมิคุ้มกันของสังคมไม่หลงไปติดกับดักของความรุนแรง โดยเฉพาะในประเด็นการให้ความสำคัญกับการเคารพสิทธิของเสียงส่วนน้อย

เจรจาสันติภาพ 3 จังหวัดภาคใต้

ปัญหาความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานกว่าหนึ่งทศวรรษ มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความรุนแรงต่างๆ อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 คณะผู้แทนของคู่ขัดแย้งหลักได้ปรากฏตัวต่อสาธารณะและลงนามในเอกสารชื่อ “General consensus document to launch a dialogue process for peace in the border provinces of southern Thailand” ซึ่งเป็นเอกสารที่เป็นกรอบพื้นฐานสำหรับการพูดคุยเพื่อสันติภาพหรือ dialogue (ซึ่งได้รับการแปลเป็นไทยโดยชัยวัฒน์ สถาอานันท์ว่า ‘สันติสนทนา’) ทั้งนี้ การลงนามเอกสารดังกล่าวถือเป็นก้าวใหม่ที่สำคัญของกระบวนการเจรจาสันติภาพ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่เราคงจะปฏิเสธไปไม่ได้ว่า กระบวนการสันติภาพยังคงต้องเผชิญหน้ากับความท้าทายต่างๆ อีกมากมายในอนาคต

หากเราพิจารณาถึงแนวทางของกระบวนการเพื่อสันติภาพแล้ว เราคงจะปฏิเสธไปไม่ได้ว่า การลงนามเจรจาเพื่อสันติภาพนั้นถือว่าเป็นนิมิตหมายที่ดี แต่การลงนามดังกล่าวก็เปรียบเสมือนเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเท่านั้น เนื่องจากเป็นการประสานงานกันในระดับบน (Top-level) กล่าวคือ เป็นการประสานงานกันในระดับผู้มีอำนาจรัฐและฝ่ายขบวนการปาตานีเพื่อเจรจาสันติภาพ ซึ่งถือว่าเป็นการเจรจาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และหาทางออกที่ทุกฝ่ายยอมรับได้

อย่างไรก็ตาม กระบวนการเพื่อสันติภาพดังกล่าวจะไม่สัมฤทธิ์ผลได้เลย หากขาดกระบวนการ ส่วนที่เหลือ คือในส่วนของภาคประชาสังคมและชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ โดยภาคประชาสังคมหมายถึง องค์กรภาคประชาชนและภาคสังคม ซึ่งรวมไปถึงกลุ่ม NGOs นักวิชาการ สื่อมวลชนและกลุ่ม นักศึกษาในพื้นที่ ทั้งนี้ องค์กรภาคประชาชนจะช่วยทำหน้าที่ประสานระหว่างผู้มีอิทธิพลทาง ความคิดในชุมชน รับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความต้องการของคนในพื้นที่ไปจนถึงการ ผลักดันความคิดเห็นต่างๆ นั้นให้เป็นรูปธรรมและนำไปสู่ข้อเสนอทางการเมืองที่สอดคล้องกับความ ต้องการของประชาชน

ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวจะขาดรากฐานที่สำคัญไปไม่ได้เลย คือ กลุ่มบุคคลในระดับชุมชน (bottom-level stakeholders) ที่เปรียบเสมือนรากฐานที่สำคัญของสังคม จะเป็นกลุ่มที่เปิดพื้นที่ การอยู่ร่วมกันและเปิดรับฟังความเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งการเจรจาสันติภาพจะไม่เกิด ประโยชน์อะไรเลย หากปราศจากความร่วมมือและความเข้าใจระหว่างกันของชุมชนชายแดนใต้ และปาตานี

บทเรียนการเจรจาเพื่อสันติภาพจากต่างประเทศ

บทเรียนการเจรจาเพื่อสันติภาพจากต่างประเทศ กรณีศึกษาการสร้างสันติภาพในมินดาเนา สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ฟิลิปปินส์มีปัญหากับมุสลิมภาคใต้มานานนับศตวรรษ ปัญหาเกิดจากสเปนเข้าครอบครองฟิลิปปินส์และพยายามให้มุสลิมซึ่งอยู่ทางใต้เป็นสเปน (Hispanization) แต่ไม่สำเร็จ สิ่งที่สเปนทำได้คือส่งชาวฟิลิปปินส์ที่เป็นคริสเตียนหรือชาวสเปนเข้าไปครอบครองที่ดินส่วนใหญ่ของมินดาเนา ในช่วงที่สหรัฐอเมริกาเข้าครอบครอง แม้สหรัฐอเมริกาจะไม่สามารถนำชาวฟิลิปปินส์และชาวอเมริกันไปกล่อมเกลามุสลิมได้ก็ตาม แต่ก็ได้ส่งเสริมให้บริษัทข้ามชาติของอเมริกันเข้าไปลงทุนมากมาย ทำให้เกิดปัญหาสะสมในภาคใต้จนนำมาสู่การแบ่งแยกดินแดนของมุสลิมภาคใต้ ปัญหาภาคใต้ของฟิลิปปินส์เพิ่มความรุนแรงตั้งแต่ ค.ศ. 1945 แต่รัฐบาลก็มีได้นิ่งนอนใจ

ในสมัยประธานาธิบดีแมกไซไซ รัฐบาลออกกฎหมายให้จัดตั้ง Mindanao State University ในเมืองมาราวีเพื่อศึกษาวัฒนธรรมของภาคใต้ ในเวลาต่อมาคณะกรรมการบูรณาการแห่งชาติได้ร่างกฎหมายเข้าสู่สภาและได้หยั่งเสียงประชามติประชาชนในมินดาเนาว่าจะอยู่ในเขตปกครองตนเองหรือไม่ ปรากฏว่ามีประชาชนเพียง 3 จังหวัดเท่านั้นที่ต้องการคือ โกตาบาโต ลานาเดลซัวร์ และซูลู กฎหมายได้ผ่านสภา ใน ค.ศ. 1957 ในสมัยประธานาธิบดีการ์เซีย รัฐบาลได้ออกกฎหมายเลขที่ 3034 เพื่อจัดตั้งหน่วยงานพัฒนามินดาเนา แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ ต่อมาในสมัยประธานาธิบดีมาร์กอส ค.ศ. 1972 นูร์ มิซูอารี ได้เป็นตัวตั้งตัวตีก่อตั้งกลุ่ม แนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติโมโร (Moro National Liberation Front – MNLF) เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาล แบ่งแยกดินแดนบางส่วนให้มุสลิมปกครองตนเอง

ในขณะนั้นผู้ร่วมเจรจามี 3 ฝ่าย คือ ประธานาธิบดีมาร์กอส, องค์การความร่วมมืออิสลาม (OIC) และอินโดนีเซียเป็นตัวกลางเจรจา ซึ่งได้บรรลุข้อตกลงที่ตรีโปลีว่าจะช่วยพัฒนาภาคใต้ แต่ประธานาธิบดีมาร์กอสก็ได้ดำเนินการตามข้อตกลงทำให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงมากขึ้น ในสมัยประธานาธิบดีคอราซอน อากีโน ได้มีแนวคิดที่จะแก้ไขปัญหาภาคใต้ พร้อมๆ กับการแก้ไขรัฐธรรมนูญของสมัยประธานาธิบดีมาร์กอสด้วย จึงได้บรรจุเขตปกครองตนเองแห่งมุสลิมมินดาเนา (Autonomous Region of Muslim Mindanao - ARMM) ไว้ในรัฐธรรมนูญโดยได้ดำเนินการเมืองการปกครองท้องถิ่น พร้อมระบุให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดในเขตปกครองตนเองแห่งมุสลิมมินดาเนา (ARMM) รวมทั้งได้กำหนดกรอบกว้างๆ ของการพัฒนาซึ่งไม่ต่างจากกรอบที่แนวร่วมปลดปล่อยอิสลามโมโร (Moro Islamic Liberation Front – MILF) เรียกร้องในปัจจุบัน เพียงแต่การทำกรอบข้อตกลงเป็นข้อผูกมัดที่แตกรายละเอียดจากหัวข้อ กว้างๆ ออกไปให้ชัดเจนยิ่งขึ้นเท่านั้น

การดำเนินการตามกรอบรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1987 ได้มีการหยั่งเสียง ประชาชนที่ต้องการอยู่ในเขตปกครองตนเองด้วยซึ่งมีอยู่ 4 จังหวัด กับอีก 1 เมือง ได้ประสบความสำเร็จในสมัยประธานาธิบดีรามอส ใน ค.ศ. 1997 โดยรัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการศึกษาประวัติศาสตร์ของชนกลุ่มน้อยต่างๆ ศึกษาความขัดแย้งและดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจ อีกทั้งได้นำภาคประชาชนลงไปทำงานเพื่อกล่อมเกลาชาวฟิลิปปินส์ที่นับถือคาทอลิกกับชาวมุสลิมและชนเผ่าอื่น ๆ ให้เข้าใจกัน ยอมรับกัน และได้สร้างหลักสูตร Peace Education ขึ้น

รวมทั้งพัฒนาเศรษฐกิจโดยได้ขอให้องค์กรระหว่างประเทศ เช่น องค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (USAID), องค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น (JICA), องค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศแห่งแคนาดา (CIDA) ไปช่วยซึ่งนับว่าได้ผลเป็นอย่างดียิ่งส่วนกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยอิสลามโมโร (Moro Islamic Liberation Front – MILF) ซึ่งเป็นกลุ่มที่รวมตัวกันใน ค.ศ. 1984 ไม่เห็นด้วยกับจังหวัดที่เป็นเขตปกครองตนเองที่กลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติ โมโร (Moro National Liberation Front – MNLF) ตกลงกับรัฐบาล

กลุ่มนี้ต้องการขยายเขตให้ครอบคลุมมากไปกว่านั้น ในสมัยประธานาธิบดีอาร์โรโย ได้ขอร้องให้มาเลเซียเป็นตัวกลางการเจรจา โดยมีกลุ่มประเทศองค์การความร่วมมืออิสลาม (OIC) และประเทศต่าง ๆ สังเกตการณ์การเจรจา ใน ค.ศ. 2008 กลุ่มแนวร่วมปลดปล่อย อิสลามโมโร (Moro Islamic Liberation Front – MILF) ได้เรียกร้องขอขยายดินแดนออกไปโดยได้ร่าง“บันทึกความเข้าใจแห่งข้อตกลงว่าด้วยเขตธรณีของบรรพบุรุษมุสลิม” (Memorandum of Agreement on the Muslim Ancestral Domain - MOA-AD) เสนอรัฐบาลเพื่อยกร่างกฎหมายหลักของตนเอง โดยได้ระบุเรื่องการจัดการกับกองกำลังของตนเองรวมทั้งระบบการเงิน การคลัง การศึกษา และความมั่นคงภายใน

ซึ่งในครั้งนั้นรัฐบาลอาร์โรโยได้นำเข้าสภาเพื่อพิจารณา และเซ็นข้อตกลงหลังจากการประชุม แต่ศาลสูงให้หยุดการเซ็นข้อตกลงด้วยเสียง 8-7 โดยได้ประกาศว่าบางเขตเป็นเขตที่มีกลุ่มคริสเตียน และชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ อาศัยอยู่ และเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้ระบุเขตปกครองพิเศษแห่งมุสลิมมินดาเนา (ARMM) ไว้ในรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1987 จากเหตุนี้ทำให้เกิดการโจมตีจากกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยอิสลามโมโร (Moro Islamic Liberation Front – MILF) ต่อชุมชนคริสเตียนในมินดาเนา ทำให้มีผู้อพยพไปในที่พักพิงใหม่ประมาณ 750,000 คน และเสียชีวิต 400 คน เหตุการณ์ในครั้งนั้นเป็นช่วงปลายสมัยของประธานาธิบดีอาร์โรโยมา ในสมัยประธานาธิบดีอากีโน ในเดือนกรกฎาคม 2010 ได้ทำการเจรจาใหม่ โดยได้ขอร้องให้ Marvic Leonen อดีตคณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์เป็นประธานการเจรจาจากฝ่ายรัฐบาล มาเลเซียเป็นตัวกลางการเจรจา (facilitator - Third party) และได้เดินทางไปพบ Murad Ebrahim ที่โตเกียว ซึ่งทั้งสอง ได้บรรลุข้อตกลงร่วมกัน โดยมีการเจรจากันที่มาเลเซียหลายรอบจนกระทั่งวันที่ 5 ธันวาคม 2010 เพื่อให้เกิดสันติสุขในฟิลิปปินส์ ประธานาธิบดีอากีโนก็ได้ประกาศที่จะเพิ่มจังหวัดจากที่เคยมีอยู่ในเขตปกครองตนเอง แห่งมุสลิมมินดาเนา (ARMM) จึงนำมาซึ่งการเซ็นกรอบข้อตกลงร่วมกันในวันที่ 15 ตุลาคม 2555 โดยมีการลงนามร่วมกัน 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายรัฐบาลมีประธานฝ่ายเจรจา คือ Marvic Leonen ผู้เจรจาคือ Teresita Deles และประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ เบนิกโน อากีโนที่ 3 ฝ่ายกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยอิสลามโมโร (Moro Islamic Liberation Front – MILF) มีประธานการเจรจาคือ Murad Ebrahim ผู้เจรจาคือ Mohagher Iqbal ฝ่ายมาเลเซีย ประธานผู้ไกล่เกลี่ย คือนายกรัฐมนตรีนาญิบ รอซัค ผู้ไกล่เกลี่ย คือ DatoTengko Abdul Ghafar

การลงนามในครั้งนี้มีพยานเป็นสมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาสูง นำโดย Juan Ponce Enrile และ Enrile ประธานสภาล่าง นำโดย Feliciano Belmonte รวมทั้งผู้ว่าราชการจังหวัดเขต ARMM และจังหวัดใกล้เคียง ตัวแทนจากประเทศมาเลเซีย ตัวแทนจากกลุ่ม MNLF และกลุ่ม MILF และตัวแทนจากสหรัฐอเมริกา ยุโรป ญี่ปุ่น สวีเดน อังกฤษ ตุรกี ซาอุดีอาระเบีย รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ เช่น Centes For Humanitarian Dialogue, Asia Foundation, JICA, USAID และ Muhamadiyah (สีดา สอนศรี, 2555) กรอบข้อตกลงดังกล่าวถือเป็นแนวทางแรกเพื่อมุ่งไปสู่การยุติความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรัฐบาล ฟิลิปปินส์ และกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยอิสลามโมโร (Moro Islamic Liberation Front - MILF) นำไปสู่การสร้างหลักการ กระบวนการและกลไกร่วมกันเพื่อเปลี่ยนผ่านไปสู่หน่วยการปกครองตนเองบังซาโมโรภายใน พ.ศ. 2559 (ค.ศ. 2016)

ในระดับบุคคล (direct nonviolence) สันติวิธีระดับโครงสร้าง (structural nonviolence) และสันติวิธีระดับวัฒนธรรม (cultural nonviolence)

ในแง่การวิเคราะห์ปัจจัยระดับโครงสร้างอันเป็น “ที่มา” ของความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ นั้น มีอยู่ด้วยกัน 5 ประการ ได้แก่ 1. การบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งทีเดียว เนื่องจากไม่สามารถทำให้กระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างที่เหมาะสม 2. เศรษฐกิจท้องถิ่น 3. การศึกษา 4. ประชากร และ 5. ภูมิศาสตร์ชายแดน ส่วนปัจจัยชั้นวัฒนธรรมนั้น มีอยู่ 2 ประการ 1. ภาษา-ศาสนา 2. ประวัติศาสตร์ ส่วนข้อเสนอเพื่อแก้ไขปัญหาคความรุนแรงนั้น ในแง่สันติวิธีทางตรง กอส. เสนอมาตรการสมานฉันท์เฉพาะหน้า 3 ประการ คือ 1. จัดตั้งหน่วยสันติเสนา 2. การสานเสวนากับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ 3. เจ้าหน้าที่รัฐต้องเข้าลักษณะพิเศษของพื้นที่

ในแง่สันติวิธีระดับโครงสร้าง กอส. เสนอมาตรการแก้ปัญหาความรุนแรงที่โครงสร้าง 7 ประการ ได้แก่

1. ออกกฎหมายให้ชุมชนมีสิทธิจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานความเชื่อทางศาสนา
2. แก้ปัญหาการว่างงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. สร้างประสิทธิภาพของการดำเนินกระบวนการยุติธรรม ด้วยความจริง-หลักนิติธรรม-ความพร้อมรับผิด และเสริมความเข้มแข็งของสังคมด้วยการให้สาธารณชนเข้ามีส่วนร่วมรักษาความยุติธรรม
4. ปรับปรุงระบบกฎหมายอิสลามในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้
5. แก้ไขพรบ.การบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540
6. คงสภาพความหลากหลายในระบบการศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพ การศึกษาสามัญและให้ความสำคัญกับนักเรียนไทยในต่างประเทศ
7. เสริมสร้างให้สันติวิธีเป็นแนวทางหลักในนโยบายแก้ไขปัญหาความรุนแรงจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในแง่สันติวิธีระดับวัฒนธรรม กอส. เสนอมาตรการ 5 ข้อ ได้แก่

1. ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในขอบเขตทั่วประเทศ
2. ส่งเสริมให้สันติวิธีเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนไทยในการเผชิญกับความขัดแย้งทั้งประเทศ ทั้งนี้เพราะเป็นที่ประจักษ์กันทั่วไป โดยเฉพาะในกรณีความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ที่มี “ความห่างทางวัฒนธรรม” อยู่ไม่น้อยว่าจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาคด้วยสันติวิธีได้ ถ้าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังคงเรียกร้องให้ใช้ความรุนแรงจัดการกับปัญหาให้หมดไปอย่างรวดเร็ว
3. ประกาศให้ภาษามลายูปัตตานีเป็นภาษาทำงาน (Working Language) เพิ่มเติมอีกภาษาหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้เพราะชาวบ้านในพื้นที่รู้ภาษาไทยอยู่น้อย ซึ่งทำให้มีอุปสรรคในการติดต่อกับราชการ จนอาจทำให้ได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมขึ้น
4. จัดให้มีसानเสวนาเพื่อความสมานฉันท์
5. สร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม ต่อต้านความรุนแรง มาตรการข้อนี้มีความน่าสนใจประการหนึ่ง คือเสนอเรื่องการเพิ่มความทนกันได้หรือ “ขันติธรรม” ให้มีมากขึ้น เพื่อให้เป็นภูมิคุ้มกันของสังคมไม่หลงไปติดกับดักของความรุนแรง โดยเฉพาะในประเด็นการให้ความสำคัญกับการเคารพสิทธิของเสียงส่วนน้อย

นอกจากนี้ กอส. ยังเสนอมาตรการการเมืองสมานฉันท์ โดยให้ออก พรบ.สมานฉันท์ ในจังหวัดชายแดนใต้ (หรือเรียกว่า “พรบ.ดับไฟใต้”) สมทบอีกชั้นหนึ่งด้วย ทั้งนี้โดยให้มีการตั้งองค์กรรับผิดชอบอีก 3 องค์กร ได้แก่ 1. ศูนย์อำนวยการยุทธศาสตร์สันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศยส.) 2. สภาพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 3. กองทุนสนับสนุนการเยียวยาและสมานฉันท์

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) มีลักษณะสำคัญในเชิงวิชาการและทางปฏิบัติ คือ เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมซึ่งเป็นลักษณะของ “ปรัชญาแนวคิดทฤษฎี” ซึ่งมีกรอบทัศน์มุ่งสู่ความสันติสุขสมานฉันท์ทางสังคมที่สามารถบรรลุถึงเป้าหมายนั้นได้ด้วย “กระบวนการวิธีเชิงสมานฉันท์” (Restorative Justice Process) ใช้เป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาความขัดแย้งได้หลายระดับรวมทั้งระดับที่มีการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นชั้นที่มีความขัดแย้งสูงสุดในสังคม

จากการที่รัฐบาลฟิลิปปินส์และกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยอิสลามโมโร (Moro Islamic Liberation Front – MILF) ประกาศข้อตกลงยุติการก่อความไม่สงบที่ยืดเยื้อมานานและมีการลงนามประกาศฯ ดังกล่าว ในวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2555 สามารถวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างของปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยกับฟิลิปปินส์ ปราบกฏตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 วิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างของปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยกับฟิลิปปินส์

หัวข้อ	ฟิลิปปินส์	ไทย
สาเหตุ	ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับขบวนการแบ่งแยกดินแดนโดยชาวมุสลิมในภาคใต้ของฟิลิปปินส์	มีปัจจัยร่วมอื่นนอกจากความขัดแย้งระหว่างรัฐกับขบวนการแบ่งแยกดินแดน เช่น การไม่ได้รับความเป็นธรรมจากภาครัฐ ยาเสพติด
เงื่อนไขทางกฎหมาย	ระบอบประธานาธิบดีแบ่งแยกการปกครองเป็นมลรัฐจึงตั้งเขตปกครองพิเศษได้ง่าย	เป็นรัฐเดี่ยวการจัดตั้งเขตปกครองพิเศษทำได้ยากและถูกวิพากษ์วิจารณ์มาก
เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์	มีรากเหง้ามาจากความต้องการปกครองตนเองหลังหมดยุคล่าอาณานิคมและมีความขัดแย้งกันระหว่างศาสนา	ความขัดแย้งยาวนานและสลับซับซ้อนมากกว่าและมีการนำประเด็นทางศาสนามาเป็นเครื่องมือ
รูปแบบของกลุ่มผู้ก่อการร้าย	มีองค์กรมีจุดประสงค์ที่ชัดเจนและมีผู้นำที่มีอำนาจชัดเจน รัฐบาลฟิลิปปินส์จึงสามารถเจรจากับผู้นำได้โดยตรง	ผู้ก่อการไม่เปิดเผยตัวตน รัฐบาลไทยไม่สามารถระบุได้ว่าองค์กรใดหรือใครคือผู้นำ
เสถียรภาพของรัฐบาล	เสถียรภาพทางการเมืองค่อนข้างมั่นคงมีเอกภาพและมีความต่อเนื่องในนโยบายสันติภาพของแต่ละรัฐบาล	ปัญหาทางการเมืองและการเปลี่ยนรัฐบาลบ่อย ทำให้ขาดเอกภาพและความต่อเนื่องของนโยบายดับไฟใต้ในแต่ละรัฐบาล
กระบวนการเจรจา	มีกระบวนการเจรจาอย่างเป็นทางการ (Formal Negotiation) คือกระบวนการเจรจาสันติภาพฟิลิปปินส์	ไม่มีตัวแทนหรือองค์กรที่ทำหน้าที่เจรจาอย่างเป็นทางการชัดเจน

ทั้งนี้กระบวนการเจรจาสันติภาพในฟิลิปปินส์เป็นลักษณะของความพึงพอใจทั้ง 2 ฝ่าย (Win-Win Solution) โดยฝ่ายรัฐบาลได้รับการยอมรับจากนานาชาติและเป็นการส่งผลดีต่อคะแนนนิยม ขณะที่กลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยอิสลาม โมโร (Moro Islamic Liberation Front – MILF) ก็ยังคงอำนาจในการปกครองท้องถิ่นของตนไว้ได้เช่นกัน กระบวนการเจรจาดังกล่าวถือเป็นตัวแบบหนึ่งในการแก้ไขปัญหาแบบสันติวิธี (Peace Process) ซึ่งรัฐบาลฟิลิปปินส์มีนโยบายชัดเจนที่จะเจรจาและเป็นแนวทางที่ทุกฝ่ายยอมรับ จึงนำไปสู่การเจรจาสันติภาพด้วยสันติวิธีได้ อย่างไรก็ตามหากดำเนินการไปแล้วไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่ต่างตกลงกันไว้ก็อาจจะนำไปสู่สถานการณ์สู้รบกันอีกครั้งหนึ่ง

สำหรับกรณีของประเทศไทยซึ่งอยู่ในบริบทที่ต่างกัน การแก้ปัญหาแบบสันติวิธีจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันต่อความหลากหลายของสังคมแบบพหุวัฒนธรรม (Culture Diversity) เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุกภาคส่วนควรร่วมกันขับเคลื่อนในด้านการให้การศึกษต่อประชาชนทั้งในระบบและนอกระบบอย่างเป็นรูปธรรม แม้ว่าจะต้องใช้เวลาที่ยาวนานกว่าสถานการณ์ในฟิลิปปินส์ก็ตาม (ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2555)

อย่างไรก็ตาม บทเรียนจากมินดาเนาอาจนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยได้ ดังนี้

1. ควรทำให้ทั้งศาสนาพุทธ อิสลาม และศาสนาอื่น ๆ อยู่ร่วมกันได้บนพื้นฐานของการเคารพในวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน โดยรัฐบาลมีหน้าที่ต้องสร้างความเป็นธรรมให้กับทุกฝ่าย
2. ต้องสร้างฉันทามติของชาติว่าต้องการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของสันติสุข ต้องหาความร่วมมือจากทุกกลุ่มพลังในสังคม เช่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ผู้นำทางการเมือง โดยจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อนำมาซึ่งสันติสุขในสังคม
3. ควรจัดให้มีการพูดคุยหลาย ๆ ครั้ง อย่างไม่เป็นทางการ และเปิดใจพูดคุยกันพร้อมรับฟังข้อเสนออย่างจริงจัง โดยมีคนกลางที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับ ยกตัวอย่างกรณีมินดาเนา แม้ว่ากลุ่มแบ่งแยกดินแดนทั้งกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติโมโร (Moro National Liberation Front – MNLF) และแนวร่วมปลดปล่อยอิสลามโมโร (Moro Islamic Liberation Front – MILF) ในช่วงแรกจะยึดจุดยืนคือแบ่งแยกดินแดนแต่ในภายหลังก็เปลี่ยนจุดยืน โดยเน้นที่สิทธิในการปกครองตนเองภายใต้รัฐบาลฟิลิปปินส์
4. บทบาทของคนกลางในการแก้ไขปัญหามีความสำคัญมากในการทำให้คู่กรณีตกลงกันได้ โดยในช่วงเริ่มต้นอาจเป็นการจัดพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการหลาย ๆ ครั้ง เพื่อไม่ให้คู่กรณีรู้สึกผูกมัดว่าต้องบรรลุข้อตกลงให้ได้ แต่เป็นการพูดคุยเพื่อทำความเข้าใจซึ่งกันและกันอย่างจริงจัง ต้องอาศัยระยะเวลา และเมื่อสถานการณ์สุกงอม ทั้งสองฝ่ายก็จะขึ้นสู่โต๊ะเจรจาด้วยความเต็มใจ คนกลางจะเข้ามามีบทบาททำให้บรรยากาศในการเจรจ่าเป็นไปได้ดีด้วยดี เช่น ขอให้มีการหยุดยิง หยุดความรุนแรงระหว่างที่มีการเจรจา ดังนั้น กระบวนการคัดเลือกคนกลางที่ทั้งสองฝ่ายให้การยอมรับจึงมีความสำคัญและคนกลางควรที่จะมีทักษะสำคัญในการทำหน้าที่ฝ่าทางตันเมื่อคู่กรณีไม่สามารถพูดคุยกันได้เพื่อช่วยให้ทั้งสองฝ่ายหาข้อตกลงร่วมกันได้

5. ถ้าหากทุกฝ่ายพร้อมในการขึ้นสู่โต๊ะเจรจา ต้องมีจุดร่วมกันคือไม่มีการแบ่งแยกดินแดนและการขอเรียกร้องให้เป็นเอกราช แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการประกันสิทธิของมุสลิมทุกคนให้เท่าเทียมกันกับทุกคนในประเทศไทยรวมทั้งการเจรจจะต้องดำเนินต่อไป แม้ว่าจะใช้เวลายาวนานเพียงใด แม้ว่าในระหว่างการเจรจจะเกิดการก่อความไม่สงบขึ้น ต้องเปิดช่องทางมีพื้นที่ให้กับการพูดคุยกันต่อไป

6. ภาคประชาสังคมและองค์กรระหว่างประเทศ ควรทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการเพื่อทำให้เกิดสันติสุขอย่างยั่งยืน

ข้อจำกัดของไทยในการพูดคุยสันติสุขเพื่อแก้ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. ปัญหาคู่เจรจา เนื่องจากกลุ่มก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีหลายกลุ่ม ที่สำคัญ คือไม่มีการเปิดเผยตัว โครงสร้าง และผู้นำ ซึ่งเป็นข้อที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเปรียบเทียบกับกรณีมินดาเนาทำให้กระบวนการการพูดคุยสันติสุขดำเนินไปอย่างล่าช้า เพราะฝ่ายรัฐต้องคอยวิเคราะห์และพิสูจน์ให้ได้ว่าใครเป็นตัวจริง ใครมีอิทธิพลหรือมีอำนาจในการตัดสินใจหรือสั่งการ ใครคือผู้ที่สมควรพูดคุยด้วย ที่สำคัญ คือ สมาชิกกลุ่มก่อความไม่สงบ โดยเฉพาะ BRN Co-ordinate ซึ่งเชื่อว่าเป็นกลุ่มหลักที่ก่อความไม่สงบ มีความแตกแยกภายในระหว่างสมาชิกกลุ่มรุ่นเก่าที่ต้องการเจรจากับสมาชิกรุ่นใหม่ที่ต้องการต่อสู้เพื่อแบ่งแยกดินแดนต่อไป

2. ความไม่เป็นเอกภาพของรัฐบาลทำให้การบริหารจัดการไม่มีความชัดเจนในทาง

3. บุคคลที่เข้าร่วมการพูดคุย รวมถึงคนกลาง (mediator) หรือผู้อำนวยการความสะดวก (facilitator) ต้องมีความสามารถหรือทักษะในการพูดคุยหรือเจรจาสูง มีความเต็มใจ เสียสละ เชื่อถือและไว้วางใจได้รักษาความลับได้ และทำงานอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงตัวบ่อย ๆ ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์อันยาวนานเกี่ยวเนื่องกับมิติอัตลักษณ์ทางสังคม วัฒนธรรม ความเป็นธรรม และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ จึงต้องได้รับการแก้ไขด้วยแนวทางการเมืองที่ใช้สันติวิธีเป็นหลัก ซึ่งรัฐบาลในอดีตที่ผ่าน ๆ มาได้พยายามที่จะใช้กระบวนการพูดคุยสันติสุขกับผู้คิดเห็นต่างจากรัฐ แต่ก็มีข้อจำกัดหลายประการทั้งของรัฐบาลไทยและกลุ่มผู้คิดเห็นต่างจากรัฐ เช่น ขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการ ไม่มีเวทีร่วมหารือเชิงลึกอย่างเพียงพอ ยังไม่ตกผลึกทางความคิดของปัญหาและทางออกที่ทุกฝ่ายยอมรับ รวมทั้งปัญหาคู่เจรจา เนื่องจากกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐมีหลายกลุ่ม ที่สำคัญคือไม่มีการเปิดเผยตัว โครงสร้าง และผู้นำ การพูดคุยที่ผ่านมาของไทยจึงยังไม่ก่อให้เกิดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรมแต่รัฐบาลต้องเจรจาไปเรื่อย ๆ เพราะการเปิดเวทีให้กลุ่มต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคือความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ย่อมส่งผลดีและคงเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จในทันทีเนื่องจากกระบวนการเจรจาต้องใช้เวลา

สำหรับบทเรียนจากกรณีการสร้างสันติภาพในมินดาเนา สาธารณรัฐฟิลิปปินส์แสดงให้เห็นว่าความก้าวหน้าของการพูดคุยหรือการแสวงหาสันติภาพของมินดาเนาแสดงให้เห็นถึงความเตรียมพร้อมของรัฐบาลฟิลิปปินส์และกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยอิสลามโมโร (Moro Islamic Liberation Front – MILF) ในการมุ่งแสวงหาสันติภาพในภูมิภาคอย่างจริงจัง แม้การดำเนินการดังกล่าวจะอยู่ในระหว่างเส้นทางที่อาจต้องเจอกับอุปสรรคต่าง ๆ ในขั้นตอนของการนำกฎหมายต่าง ๆ ไปบังคับใช้ในทางปฏิบัติ อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญที่สุดในตอนนี้ คือ ทุกฝ่ายมีการให้ความสำคัญกับแผนที่นำทาง (Roadmap) ที่ถูกออกแบบให้ทุก ๆ ขั้นตอนนั้นอยู่ภายในขอบเขตที่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีความยืดหยุ่น ความโปร่งใส ความครอบคลุมและกระบวนการที่เป็นประชาธิปไตยที่ได้จากการปรึกษาหารือในวงกว้าง ประสบการณ์จากรัฐบาลฟิลิปปินส์และกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยอิสลามโมโร (Moro Islamic Liberation Front – MILF) ดังกล่าวน่าจะเป็นแรงบันดาลใจสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพในจังหวัดชายแดนใต้ของไทยต่อไป

ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ถือเป็นปัญหาความมั่นคงของชาติที่สำคัญยิ่งปัญหาหนึ่งที่มีการกำหนดให้เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลหลายชุดที่ผ่านมาจนถึงรัฐบาลชุดปัจจุบัน แต่เนื่องจากเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อน มีความสลับซับซ้อน อีกทั้งเป็นปัญหาเรื้อรังที่ยังคงมีความรุนแรงอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันทำให้การแก้ไขปัญหาคืบไปด้วยความยากลำบาก และยังไม่มีความคืบหน้าที่จะยุติลงได้โดยง่าย ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ทำให้เกิดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก

ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่สังคมไทยควรตระหนัก และใส่ใจต่อการหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง ซึ่งแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาคือการนำแนวคิดของนักวิชาการที่เห็นว่าควรใช้กระบวนการพูดคุยสันติสุขกับกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐ ซึ่งเป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับทั้งจากสังคมในประเทศไทย และจากนานาชาติอารยประเทศเพราะเป็นแนวทางสันติวิธีที่สอดคล้องกับวิถีทางประชาธิปไตย ไม่ก่อให้เกิดความสูญเสีย ไม่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ และการถูกวิพากษ์วิจารณ์ในทางลบเหมือนเช่นการใช้ความรุนแรง

ความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นเวลามากกว่า 10 ปี ซึ่งมีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความรุนแรงต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

สันติภาพ หมายถึง การยุติความขัดแย้งและความรุนแรงด้วยความพยายามที่จะทำให้เกิดแนวทางใหม่ๆ ในการดำรงอยู่ร่วมกันของประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

“ความขัดแย้งทุกเรื่องทุกที่บนโลกใบนี้ล้วนยุติลงบนโต๊ะเจรจา” เป็นสัจธรรมที่พิสูจน์แล้วและไม่มีใครปฏิเสธ หลายคนจึงเชื่อว่าการจะหยุดสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างยั่งยืน ย่อมหนีไม่พ้นการ “เปิดเจรจา” เช่นกัน

การเข้าถึงองค์ความรู้ในเรื่อง “**การเจรจาสันติภาพ**” ย่อมเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะประชาชนอย่างเราๆ ท่านๆ เนื่องจากในที่สุดสถานการณ์ความขัดแย้งย่อมเดินไปสู่โต๊ะเจรจาดังที่กล่าวแล้ว และการเจรจาที่จะมีขึ้นไม่วันใดวันหนึ่งในอนาคต จักต้องได้รับฉันทานุมัติและมีส่วนร่วมจากประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ (ทั้งจากสถานการณ์และการเจรจาโดยตรง) จึงจะก่อร่างสร้างสันติภาพได้อย่างยั่งยืน

ความมั่นคงแห่งชาติ (National Security) หมายถึง สถานะการณ์ของชาติอันประกอบไปด้วย กลุ่มคน หรือประชาชน ที่มีวัฒนธรรม ประเพณี แหล่งกำเนิด ประวัติศาสตร์ ภาษา เดียวกันหรือร่วมกัน อาศัยอยู่ในดินแดนด้านภูมิรัฐศาสตร์ ภายใต้การนำของรัฐบาลที่มีอำนาจ อธิปไตย ในการปกครองดินแดนดังกล่าวด้วยตนเองอยู่ในสภาพที่มีความปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นเกณฑ์การเสี่ยงใด ๆ

การสร้างความปลอดภัย และความสันติสุขอย่างถาวรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้ปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการแก้ไขจนเกิดความสงบและสันติสุขอย่างยั่งยืน ประชาชนในพื้นที่ที่มีความปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ในสังคม พหุวัฒนธรรม รวมทั้งได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันกับภาคอื่นๆ โดยยกระดับการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงอย่างมีเอกภาพ ครอบคลุมทุกพื้นที่และทุกกลุ่มเป้าหมาย มีการบูรณาการ ความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นเชิงยุทธศาสตร์และเชิงพื้นที่ แผนการดำเนินงาน การลงมือปฏิบัติ ตลอดถึงการติดตาม ประเมิน และรายงานผลอย่างสอดคล้องต่อเนื่องกันทุกระดับ ส่งเสริมและอำนวยความยุติธรรม ประสิทธิภาพ ในการเข้าแก้ไขปัญหา สถานะแวดล้อมที่เอื้อต่อการลดความรุนแรง

รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคประชาสังคมในพื้นที่อย่างเหมาะสม มุ่งเน้นการขจัดปัญหาความขัดแย้ง และความไม่เป็นธรรมให้ได้อย่างจริงจังและถาวร ส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ให้เข้มแข็งจนเป็นพลังสำคัญในการปกป้องและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นต่อไป พร้อมเสริมสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเห็นต่างตามแนวทางสันติวิธีผ่านกลไกต่างๆ

รวมไปถึงการพูดคุยกันอย่างเป็นมิตร ผลักดันให้มีการยึดถือคำสอนที่ถูกต้องของศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต พร้อมดูแลและป้องกันมิให้มีการบิดเบือน คำสอนของศาสนาไปในทางที่ไม่ถูกต้อง อันจะนำไปสู่การปฏิบัติที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สินของประชาชน และความมั่นคงของประเทศ มีการส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมร่วมมือกับภาครัฐ ในการพัฒนาพื้นที่อย่างเข้มแข็งต่อเนื่องและสอดคล้องกับความต้องการของทุกกลุ่มประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนตามยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งศาสตร์พระราชา รวมถึงการสร้างเสริมโอกาสในการเข้าถึงการบริการต่าง ๆ ของรัฐให้ทัดเทียมกับภูมิภาคอื่น ๆ

การพัฒนาระบบงานข่าวกรองแห่งชาติแบบบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถติดตาม แจ้งเตือน ระวังยับยั้ง และป้องกันปัญหาและภัยคุกคามได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถประเมินสถานการณ์ได้ถูกต้อง แม่นยำ และทันเวลา โดยเสริมสร้างพัฒนา และบูรณาการขีดความสามารถของระบบงานข่าวกรอง หน่วยงานข่าวกรอง และประชาคมข่าวกรองในประเทศให้ทันสมัย ทันสถานการณ์ทั้งด้านศักยภาพของบุคลากร ยุทธโศปกรณ์ เทคโนโลยี และระบบข้อมูลขนาดใหญ่สามารถครอบคลุมการใช้งานได้อย่างครบถ้วนและต่อเนื่อง มีการบูรณาการข้อมูลและนำผลผลิตด้านข่าวกรองไปใช้ในการบริหารจัดการปัญหาและความมั่นคงของชาติในทุกมิติและทุกด้าน รวมทั้งให้มีการเสริมสร้างความร่วมมือกับภาคประชาชน ประชาคมข่าวกรองต่างประเทศอย่างแน่นแฟ้น

การเสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาคเพื่อให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สามารถแก้ไขปัญหาาร่วมกันได้ อย่างสันติวิธี และร่วมมือกันเพื่อการพัฒนาให้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นของประชาคมอาเซียน และความเป็นแกนกลางของอาเซียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในระหว่างประชาชนในทุกมิติและทุกระดับ ทำการแลกเปลี่ยนและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันอย่างแน่นแฟ้นในทุกๆ ด้าน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การเมืองและความมั่นคง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับมิตรประเทศ ซึ่งได้แก่ ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด ประเทศสำคัญในภูมิภาค และนานาชาติทั่วโลก รวมทั้งกรอบความร่วมมือด้านความมั่นคงระดับภูมิภาคอื่นๆ ที่จะช่วยสร้างเสริมเสถียรภาพ ในภูมิภาค

การร่วมมือทางการพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิภาคโลก รวมถึงองค์กรภาครัฐ และที่มิใช่ภาครัฐเพื่อให้ความมั่นคงในภาพรวมทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และโลกมีการพัฒนาไปสู่สันติสุขอย่างแท้จริงเป็นรูปธรรมและยั่งยืน โดยผลักดันส่งเสริมให้การดำเนินการและความร่วมมือระหว่างประเทศ เป็นไปตามหลักการปฏิบัติสากล กฎหมาย และความตกลงระหว่างประเทศ พร้อมคำนึงถึงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรัฐต่อรัฐ เอกชนต่อเอกชน และประชาชนต่อประชาชน สร้างเสริมความร่วมมือกับนานาชาติในการป้องกันและระงับภัยคุกคามทุกรูปแบบ พร้อมพัฒนาความร่วมมือ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกๆ ระดับของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงอาเซียน รวมถึงระหว่างมิตรประเทศในกรณีเกิดวิกฤตการณ์สำคัญ อาทิ ความอดอยาก ภัยพิบัติขนาดใหญ่ ฯลฯ ส่งเสริมบทบาทของไทย ในเวทีความมั่นคงระหว่างประเทศและการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติให้นานาชาติตระหนักและให้การยอมรับถึงความสำคัญ รวมไปถึงการเสริมสร้างพลังบวกหรืออำนาจแบบนุ่มนวลของไทย โดยอาศัยการส่งเสริมและเผยแพร่ภาพลักษณ์ที่ดีและวัฒนธรรมประเพณีไทย ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ศาสตร์พระราชา ความนิยมวิถีไทย สินค้าไทย ฯลฯ ผ่านความสัมพันธ์ทุกรูปแบบทุกระดับและทุกช่องทาง

ยุทธศาสตร์เสริมสร้างความมั่นคงในมิติวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดการโดยสันติวิธี

สนับสนุนหน่วยงานของรัฐให้ความสำคัญนำมิติด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชุมชน/ท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคง และ/หรือสนับสนุน การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ โดยจัดเป็นโครงการนำร่อง (Pilot Project) ตามความพร้อมของชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชน องค์กรภาคประชาชน กลุ่มอาสาสมัครเพื่อความมั่นคงได้มีกิจกรรมที่นำมิติด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชุมชน/ท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความร่วมมือของชุมชนชายแดนไทย และความร่วมมือระหว่างชุมชนชายแดนไทยกับชุมชนชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติโดยลดข้อขัดแย้งที่นำไปสู่ปัญหาด้านความมั่นคง

ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และปลูกฝังแนวทางการจัดการความขัดแย้งโดยแนวทาง สันติวิธี อาทิ ข้าราชการการเมือง ข้าราชการประจำ เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำองค์กรภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้นำภาคประชาชน เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจที่จะลดระดับ ความรุนแรงเมื่อเผชิญกับสถานการณ์และปัญหาความมั่นคงรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการป้องกันไม่ให้ความขัดแย้งอันเกิดจากการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติและ ความขัดแย้งภายในสังคมขยายตัวไปสู่การใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

ส่งเสริมเวทีและประชาคมการเรียนรู้ การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธีและกระบวนการยุติธรรมชุมชน ทั้งในสถาบันการศึกษาและนอกสถาบันการศึกษา รวมทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้เข้าใจและมีทักษะการจัดการความขัดแย้งในระดับชุมชนด้วยวิถีชุมชนผสมผสานกับการเรียนรู้กฎหมายของภาครัฐ ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี และกระบวนการยุติธรรมชุมชนเพื่อสนับสนุนหน่วยงานของรัฐในกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้น

ส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีบทบาทเป็นศูนย์ประสานความร่วมมือของชุมชนในการจัดการความขัดแย้งภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งกระบวนการยุติธรรมทางเลือกและกระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์ (Restorative Justice) ซึ่งเป็นกระบวนการที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งสนับสนุนการมีคณะกรรมการไตรภาคีระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ผู้ที่ประสบความเดือดร้อนและ ผู้แทนภาควิชาการและสื่อสารมวลชนเพื่อเจรจาหาข้อยุติความขัดแย้งของคนในสังคมที่ยอมรับร่วมกันได้

ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติไม่เคยว่างจากความขัดแย้ง ไม่ว่าจะในระดับใด มนุษย์มิได้ถือกำเนิดมาเหมือนกัน แต่เป็นความแตกต่างอันเป็นสิ่งที่ได้มาจากพันธุกรรม หรือสภาพแวดล้อมทางสังคม (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2539, หน้า 36)

เพราะเหตุใดมนุษย์และสังคมจึงต้องขัดแย้งกันหรือว่าบนฐานของความขัดแย้งแท้ที่จริงแล้ว เหตุผลที่ต้องขัดแย้งก็เพราะความขัดแย้งเป็นสิ่งจำเป็น (Necessary) หรือเป็นธรรมชาติ (Nature) ของมนุษย์และสังคมนั่นเอง

จากสถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นดังกล่าวทำให้เกิดการตั้งคำถามว่าสุดท้ายแล้ว เหตุการณ์ที่ขัดแย้งนั้นเป็นบุญที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้แก่สังคม หรือว่าเป็นบาปที่ทำให้มนุษย์และสังคมจมอยู่กับปัญหาและความวุ่นวายระหว่างมนุษย์กับสังคม

แต่ด้านของนักขัดแย้งวิทยา (Conflict Theorists) หรือนักสังคมวิทยา (Social Theorists) เสนอความคิดว่า “มนุษย์เป็นสัตว์สังคม” (Social Animals) เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นผลผลิตมาจากการคบค้าสมาคมซึ่งกันและกันของประชาชน การที่มนุษย์จะสามารถอยู่รอดในสังคมได้นั้นจำเป็นที่จะต้องอาศัยปัจจัยทางชีวภาพ และปัจจัยด้านอื่นๆ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง

คำถามมีว่า “ความอยาก หรือ ความต้องการ” ได้เข้าไปสัมพันธ์กับความขัดแย้งอย่างไร เนื่องจากมนุษย์และสังคมไม่เข้าใจในธรรมชาติของความอยากและความต้องการที่แท้จริงจึงทำให้อยู่ในวัฏจักรของความขัดแย้ง

สันติวิธีมิใช่เทคนิคที่เกิดขึ้น ซึ่งแต่ละสถานการณ์แวดล้อมจะพาไป แท้จริงแล้ว สันติวิธี เป็นแบบแผนหรือระบบของการกระทำที่สอดคล้องกันในตัว เกิดขึ้นจากแนวคิด หรือทัศนคติการมองโลกและชีวิตแบบหนึ่งๆ เป็นพื้นฐาน แนวคิดดังกล่าวเรียกอีกอย่างว่า สมมุติฐานของสันติวิธี สันติวิธีของบุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ จะมีพื้นฐานมาจากแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งหรือหลายแนวคิดประกอบกันได้จำแนกดังต่อไปนี้

สันติวิธีมิได้หมายถึงการหลีกเลี่ยงหรือจำนนต่อความขัดแย้ง แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ใช่เป็นการสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้น หากเป็นเพียงการทำให้ความขัดแย้งที่แฝงเร้นหรือพยายามปกปิดนั้น ปรากฏออกมาตามที่มันเป็น โดยไม่ทำให้มันขยายลุกลาม

การใช้ความรุนแรงมีแต่จะทำให้ความขัดแย้งลุกลามเพราะวัฏจักรแห่งการตอบโต้ขยายตัวต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามพึงเข้าใจว่าความขัดแย้งที่พูดถึงนี้หมายถึง ความขัดแย้งทางสังคมหรือในทางความสัมพันธ์ต่อกัน มิได้รวมถึงความขัดแย้งในจิตใจ

กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นวิธีการจัดการความขัดแย้งด้วยแนวทางสันติวิธีที่รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพยายามดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อีกทั้งเป็นแนวทางที่ทั่วโลกยอมรับว่าเป็นวิธีที่น่าจะมีการสูญเสียน้อยที่สุดในการแก้ไขปัญหความขัดแย้ง นับตั้งแต่มีการพูดคุยแบบเต็มคณะอย่างไม่เป็นทางการครั้งแรกในปี 2558 การพูดคุยมีความก้าวหน้าและได้ข้อยุติที่สำคัญ อาทิ การให้ความเห็นชอบในหลักการที่จะลดเหตุความรุนแรงในห้วงเดือนรอมฎอน (เราะมะฎอน) เมื่อปี 2558

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาแม้ว่าภาครัฐจะได้ระดมสรรพกำลังเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งมีการจัดสรรงบประมาณ และส่งกำลังทหารลงไปในพื้นที่เป็นจำนวนมากแล้วก็ตาม แต่ปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ก็ไม่มีท่าทีว่าจะยุติลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศรวมถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ที่มีปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ถือเป็นปัญหาความมั่นคงของชาติที่สำคัญ

รัฐบาลชุดต่าง ๆ ที่ผ่านมาได้พยายามปรับเปลี่ยนนโยบายการแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องมาโดยตลอด โดยเฉพาะแนวความคิดการพูดคุยกับกลุ่มที่มีความคิดเห็นและอุดมการณ์แตกต่างจากรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ เหตุการณ์ที่ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างเป็นทางการเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2556 ระหว่างรัฐบาลไทยกับกลุ่มแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปัตตานี (Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani) หรือ BRN แต่การเจรจาดำเนินไปได้ระยะหนึ่งก็ต้องยุติลงโดยยังไม่มีการตกลงใด ๆ ของทั้งสองฝ่ายเนื่องจากมีเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองของประเทศไทยในขณะนั้น (ฐปณีย์ เอียดศรีไชย, 2561)

เพื่อที่จะทำให้การพูดคุยเป็นส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาและได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 230/2557 ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน 2557 เรื่อง การจัดตั้งกลไกขับเคลื่อนกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยคำสั่งดังกล่าวกำหนดให้มีกลไกการทำงานใน 3 ระดับ เพื่อให้กระบวนการพูดคุยฯ ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

ระดับที่ 1 ให้มี “คณะกรรมการอำนวยการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้” (The Steering Committee for Peace Dialogue) ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ รองนายกรัฐมนตรี ผู้ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองแห่งชาติ ผู้บัญชาการทหารบก/รองผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ เลขาธิการกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรที่ปรึกษาที่นายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง หัวหน้าคณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ และหัวหน้าส่วนราชการหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่พิจารณา โดยให้เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการ

ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์อันยาวนาน เกี่ยวเนื่องกับมิติอัตลักษณ์ทางสังคม วัฒนธรรม ความเป็นธรรม และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ จึงต้องได้รับการแก้ไขด้วยแนวทางการเมืองที่ใช้สันติวิธีเป็นหลัก ซึ่งรัฐบาลในอดีตที่ผ่านมาได้พยายามที่จะใช้กระบวนการพูดคุยสันติสุขกับผู้คิดเห็นต่างจากรัฐ แต่ก็มีข้อจำกัด หลายประการทั้งของรัฐบาลไทยและกลุ่มผู้คิดเห็นต่างจากรัฐ เช่น ขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการ ไม่มีเวทีร่วมหารือเชิงลึกอย่างเพียงพอ ยังไม่ตกผลึกทางความคิดของปัญหาและทางออกที่ทุกฝ่ายยอมรับ รวมทั้งปัญหาคู่เจรจา เนื่องจากกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐมีหลายกลุ่ม ที่สำคัญคือไม่มีการเปิดเผยตัว โครงสร้าง และผู้นำ

การพูดคุยที่ผ่านมาของไทยจึงยังไม่ก่อให้เกิดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรมแต่รัฐบาลต้องเจรจาไปเรื่อย ๆ เพราะการเปิดเวทีให้กลุ่มต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ย่อมส่งผลดีและคงเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จในทันทีเนื่องจากกระบวนการเจรจาต้องใช้เวลา ดังนั้นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างแท้จริงและลดความสูญเสียได้มากที่สุดก็คือการ “เจรจา” เพราะจะนำพาความสันติสุขมาให้ได้ดีที่สุด เพียงแต่จะต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการแก้ปัญหา โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สิ่งที่ประชาชนต้องการให้รัฐต้องดำเนินการ คือ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เช่น การจับกุม การตั้งด่านตรวจ การประกันตัว การออกหมายจับ ให้กระทำโดยมีหลักฐาน และมีการตรวจสอบจากหลายๆ ฝ่าย (ไม่มีการจับแพะ) รัฐควรให้หลักประกันแก่คนในพื้นที่ ที่จบการศึกษาสายศาสนา เพื่อใช้วุฒิการศึกษาในการทำงาน หรือรับราชการ มีรายได้พอแก่การเลี้ยงชีพ

รัฐต้องไม่สร้างวาทกรรมในด้านลบ แต่ควรรหาแนวทางในการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงนักศึกษาที่จบจากต่างประเทศให้ใช้ศักยภาพของนักศึกษาที่จบจากต่างประเทศมาใช้ประโยชน์กับทางรัฐและหาแนวทางพัฒนาอย่างสร้างสรรค์

รัฐควรจัดสวัสดิการของโรงเรียน และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสัดส่วนที่เท่าเทียม หรือใกล้เคียงกับโรงเรียนของรัฐ รัฐควรมีนโยบาย และแนวทางที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหารับเงินใต้โต๊ะและจะต้องยกเลิกระบบเส้นสายให้หมดไป จัดให้มีมาตรการควบคุมเจ้าหน้าที่ ที่ประพฤติตัวไม่เหมาะสมออกจากพื้นที่และให้จัดการเป็นวาระเร่งด่วน และ คอ.บต. ควรมีนโยบายในการรับบุคคลในพื้นที่ จขต. เข้ารับราชการเพื่อรับใช้พื้นที่ ในสัดส่วนที่เหมาะสมเป็นธรรม

ควรหาทางช่วยเหลือ ผู้ต้องหาที่ถูกหมายคดีความมั่นคง หากศาลยกฟ้องแล้ว ให้แจ้งยกเลิกหมายให้กับผู้เสียหายโดยเร็ว เพื่อให้
เกิดผลกระทบกับเกียรติยศ และวิถีการดำเนินชีวิตของผู้เสียหายให้น้อยที่สุดให้ ศอ.บต. จัดตั้งกองทุนยุติธรรม เพื่อเป็นหลักทรัพย์ในการ
ประกันตัวของผู้ต้องหาให้รัฐเพิ่มวงเงินช่วยเหลือประชาชนผู้ถูกหมาย พระราชกำหนด เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปขึ้นศาล

ให้รัฐจัดระเบียบในการดูแลผู้ต้องขังมุสลิมให้สามารถปฏิบัติตนอยู่ในครรลองและวิถีศาสนา รัฐต้องให้ความคุ้มครองแก่ผู้ถูกหมาย
พ.ร.ก. อย่างประชาชนผู้บริสุทธิ์ไม่กระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตตามปกติ

จัดให้มีการใช้ภาษามลายูเป็นภาษาที่ 2 ในสถานที่ราชการ รวมทั้งการจัดทำป้ายสถานที่ราชการต่างๆ ป้ายหมู่บ้านโดยมีภาษามลายู
หรือภาษาอังกฤษควบคู่กับภาษาไทย สร้างโอกาสให้ความรู้ด้านสิทธิทางกฎหมายแก่ประชาชนโดยร่วมมือกับศูนย์ทนายความมุสลิม หรือนัก
สิทธิมนุษยชน ให้รัฐหามาตรการเร่งด่วนในการจัดการปัญหาเสพติด และมีการติดตามประเมินผลในเรื่องนี้อย่างอย่างเข้มข้น

รัฐและประชาชนควรประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจให้องค์กรเอกชนให้เข้าใจถึงการแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม และไม่กีด
กันในการเข้าทำงาน รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐแต่งตัวมิดชิด เคารพวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ ประชาชน
ควรศึกษาสิทธิของตนเองในเรื่องต่างๆ และควรมีการสร้างเครือข่ายประชาชนในการช่วยเหลือทางกฎหมาย อีกทั้งจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล
เห็นว่าแนวทางการเยียวยาที่เป็นประโยชน์กับประชาชนนั้นพบว่างานเยียวยายังไม่ครอบคลุมและเป็นธรรมต่อกลุ่มเป้าหมาย มาตรฐานการเยียวยา
แต่ละรายไม่เหมือนกัน

ประชาชนยังมีความหวาดระแวงต่อการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ การเยียวยาให้กับประชาชนล่าช้า และกรอบระยะเวลาไม่ชัดเจนข้อมูลข่าวสารงานเยียวยายังไม่ทั่วถึง ทำให้ผู้ได้รับผลกระทบไม่ทราบหลักเกณฑ์ และเข้าใจแนวทางการเยียวยา ข้อมูลงานเยียวยา ยังไม่บูรณาการในระดับหน่วยงานที่รับผิดชอบงานเยียวยาทั้งภาครัฐและเอกชน รัฐไม่ควรเอาเงินเป็นตัวตั้งแต่ควรให้ความสำคัญกับการเยียวยาด้านจิตใจ การเข้ามาหาผลประโยชน์ของกลุ่มอิทธิพลในพื้นที่จากเงินเยียวยา

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการเยียวยา รัฐควรดำเนินการโดยควรให้การเยียวยากับผู้ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรม ทั่วถึงและครอบคลุมถึงกลุ่มผู้ถูกหมาย, พ.ร.ก. ด้วย ควรให้การเยียวยาประชาชนอย่างทันที่และมีกรอบระยะเวลาที่ชัดเจน และช่วยเหลือให้ถึงที่สุด ส่งเสริมการศึกษาให้กับบุตรหลานผู้ได้รับผลกระทบ จนจบการศึกษา เท่าที่ต้องการ ให้ปฏิบัติต่อผู้ต้องสงสัยอย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ไม่ซ้อมและข่มขู่ (การเยียวยาด้านจิตใจกรณีผู้ถูกหมาย, พ.ร.ก.)

ควรให้การเยียวยาในทุกๆ ด้านไม่ว่าการศึกษา อาชีพ สาธารณสุข โดยเฉพาะควรให้ความสำคัญด้านจิตใจมากกว่าให้เงิน และมีการเยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ควรจัดให้มีการแจ้งข่าวสารการเยียวยาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ทั้งในเรื่องแนวทาง หลักเกณฑ์ โดยให้บัณฑิตอาสา ผู้นำชุมชน เป็นผู้แจ้งข่าวสารในระดับพื้นที่ให้มีการเยียวยาระดับชุมชน โดยให้คณะกรรมการของชุมชนเป็นผู้บริหารกองทุนร่วมกับชุมชน จัดประชุมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเงินเยียวยาให้กับผู้ได้รับผลกระทบเพื่อแนะนำการบริหารเงิน รวมถึงกิจกรรมเยียวยาอื่นๆ

ในระดับพื้นที่ ควรจัดตั้งหน่วยเฉพาะกิจที่ศูนย์เชี่ยวชาญประจำชุมชน เพื่อติดตามดูแลผู้ได้รับผลกระทบเป็นการเฉพาะ โดยให้รัฐกับองค์กรประชาชน ร่วมกันรับผิดชอบ เช่น คณะกรรมการมัสญิด คณะกรรมการหมู่บ้าน หรือสภาชุรออควรมีการบูรณาการด้านข้อมูล ร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้เป็นข้อมูลชุดเดียวกัน ควรมีเวทีแลกเปลี่ยน และสรุปการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ทำงานเชี่ยวชาญในทุกองค์กรเพื่อติดตามประเมินผลการทำงาน ควรให้ผู้นำในชุมชน จัดตั้งเครือข่ายการทำงานเพื่อเยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบ รวมถึงมีการระดมทุนในชุมชนเพื่อช่วยเหลือเยียวยาด้วยหลักศาสนา (ตะอ์วะฮ์ ทับลีฆ) ด้วยคนในชุมชนต้องแสวงหาช่องทางในการแจ้งข้อมูลด้านเยียวยาแก่เจ้าหน้าที่รัฐที่ประชาชนไว้วางใจจัดกิจกรรมค่ายอาสา เพื่อเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ และจัดทีมลงเยี่ยมเยียนในระดับครัวเรือน ควรเก็บข้อมูลการวิจัย เรื่องการเยียวยา และเสนอต่อภาครัฐเพื่อดำเนินการแก้ไขบนพื้นฐานข้อมูลทางวิชาการ

ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ถือเป็นปัญหาความมั่นคงของชาติที่สำคัญยิ่งปัญหาหนึ่งที่มีการกำหนดให้เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลหลายชุดที่ผ่านมาจนถึงรัฐบาลชุดปัจจุบัน แต่เนื่องจากเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อน มีความสลับซับซ้อน อีกทั้งเป็นปัญหาเรื้อรังที่ยังคงมีความรุนแรงอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันทำให้การแก้ไขปัญหาคืบหน้าไปด้วยความยากลำบาก และยังไม่มีความคืบหน้าที่จะยุติลงได้โดยง่าย ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ทำให้เกิดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก

ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่สังคมไทยควรตระหนัก และใส่ใจต่อการหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง ซึ่งแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาคือการไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่น่าจะได้ผลคือการใช้กระบวนการพูดคุยสันติสุขกับกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐ ซึ่งเป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับทั้งจากสังคมในประเทศไทย และจากนานาชาติเพราะเป็นแนวทางสันติวิธีที่สอดคล้องกับวิถีทางประชาธิปไตย ไม่ก่อให้เกิดความสูญเสียชีวิต ไม่ลุ่่มเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการถูกวิพากษ์วิจารณ์ในทางลบเหมือนเช่นการใช้ความรุนแรง

ความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นเวลามากกว่า 10 ปี ซึ่งมีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความรุนแรงต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 คณะผู้แทนของคู่ขัดแย้งหลักได้
ปรากฏตัวต่อสาธารณะและลงนามในเอกสารชื่อ “General consensus document to
launch a dialogue process for peace in the border provinces of southern
Thailand” ซึ่งเป็นเอกสารที่เป็นกรอบพื้นฐานสำหรับการพูดคุยเพื่อสันติภาพหรือ
dialogue (ซึ่งได้รับการแปลเป็นไทยโดยชัยวัฒน์ สถาอานันท์ว่า ‘สันติสนทนา’) ทั้งนี้ การ
ลงนามเอกสารดังกล่าวถือเป็นก้าวใหม่ที่สำคัญของกระบวนการเจรจาสันติภาพ 3 จังหวัด
ชายแดนภาคใต้

แต่เราคงจะปฏิเสธไปไม่ได้ว่า กระบวนการสันติภาพยังคงต้องเผชิญหน้ากับความท้าทาย
ต่างๆ อีกมากมายในอนาคต ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย จึงเป็นระบอบที่เอื้อ
ต่อการจัดการความขัดแย้งเชิงสันติภาพท่ามกลางบริบททางการเมืองสมัยใหม่

หากเราพิจารณาถึงแนวทางของกระบวนการเพื่อสันติภาพแล้ว เราคงจะปฏิเสธไปไม่ได้ว่าการลงนามเจรจาเพื่อสันติภาพนั้นถือว่าเป็นนิมิตหมายที่ดี แต่การลงนามดังกล่าวก็เปรียบเสมือนเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเท่านั้น เนื่องจากเป็นการประสานงานกันในระดับบน (Top-level) กล่าวคือ เป็นการประสานงานกันในระดับผู้มีอำนาจรัฐและฝ่ายขบวนการปาตานี เพื่อเจรจาสันติภาพ ซึ่งถือว่าเป็นการเจรจาเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และหาทางออกที่ทุกฝ่ายยอมรับได้

อย่างไรก็ตาม กระบวนการเพื่อสันติภาพดังกล่าวจะไม่สัมฤทธิ์ผลได้เลย หากขาดกระบวนการส่วนที่เหลือ คือในส่วนของภาคประชาสังคมและชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ โดยภาคประชาสังคมหมายถึงองค์กรภาคประชาชนและภาคสังคม ซึ่งรวมไปถึงกลุ่ม NGOs นักวิชาการ สื่อมวลชนและกลุ่มนักศึกษาในพื้นที่ ทั้งนี้ องค์กรภาคประชาชนจะช่วยทำหน้าที่ประสานระหว่างผู้มีอิทธิพลทางความคิดในชุมชน รับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความต้องการของคนในพื้นที่ จนไปถึงการผลักดันความคิดเห็นต่างๆ นั้นให้เป็นรูปธรรมและนำไปสู่ข้อเสนอทางการเมืองที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

รูปแบบการเจรจา หมายถึง การเจรจาแบบมุ่งเน้นความร่วมมือหรือแบบมีหลักการ ซึ่งเป็นการช่วย รักษาสัมพันธภาพของคู่กรณีมุ่งเน้น การตัดสินใจและ ปัญหา โดยยึดจุดสนใจร่วมกันอันจะเป็นประโยชน์ต่อคู่กรณีมากที่สุด

สันติภาพ หมายถึง การยุติความขัดแย้งและความรุนแรงด้วยความพยายามที่จะทำให้เกิดแนวทางใหม่ๆ ในการดำรงอยู่ร่วมกันของประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

“ความขัดแย้งทุกเรื่องทุกที่บนโลกใบนี้ล้วนยุติลงบนโต๊ะเจรจา” เป็นสัจธรรมที่พิสูจน์แล้ว และไม่มีใครปฏิเสธ หลายคนจึงเชื่อว่าการจะหยุดสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างยั่งยืน ย่อมหนีไม่พ้นการ “เปิดเจรจา” เช่นกัน

การเข้าถึงองค์ความรู้ในเรื่อง “การเจรจาสันติภาพ” ย่อมเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะประชาชนอย่างเราๆ ท่านๆ เนื่องจากในที่สุดสถานการณ์ความขัดแย้งย่อมเดินไปสู่โต๊ะเจรจาดังที่กล่าวแล้ว และการเจรจาที่จะมีขึ้นไม่วันใดวันหนึ่งในอนาคต จักต้องได้รับฉันทานุมัติและมีส่วนร่วมจากประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ (ทั้งจากสถานการณ์และการเจรจาโดยตรง) จึงจะก่อร่างสร้างสันติภาพได้อย่างยั่งยืน

ความมั่นคงแห่งชาติ (National Security) หมายถึง สภาวะการณ์ของชาติอันประกอบไปด้วย กลุ่มคน หรือประชาชน ที่มีวัฒนธรรม ประเพณี แหล่งกำเนิด ประวัติศาสตร์ ภาษา เดียวกันหรือร่วมกัน อาศัยอยู่ในดินแดนด้านภูมิรัฐศาสตร์ ภายใต้การนำของรัฐบาลที่มีอำนาจอธิปไตย ในการปกครองดินแดนดังกล่าวด้วยตนเองอยู่ในสภาพที่มีความปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นเกณฑ์การเสี่ยงใด ๆ

การสร้างความปลอดภัย และความสันติสุขอย่างถาวรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้ปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการแก้ไขจนเกิดความสงบและสันติสุขอย่างยั่งยืน ประชาชนในพื้นที่ที่มีความปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคม พหุวัฒนธรรม รวมทั้งได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันกับภาคอื่นๆ โดยยกระดับการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงอย่างมีเอกภาพ ครอบคลุมทุกพื้นที่และทุกกลุ่มเป้าหมาย มีการบูรณาการ ความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นเชิงยุทธศาสตร์และเชิงพื้นที่ แผนการดำเนินงาน การลงมือปฏิบัติ ตลอดถึงการติดตาม ประเมิน และรายงานผลอย่างสอดคล้องต่อเนื่องกันทุกระดับ ส่งเสริมและอำนวยความสะดวก ยุติธรรม ประสิทธิภาพในการเข้าแก้ไขปัญหา สภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการลดความรุนแรง

รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคประชาสังคมในพื้นที่อย่างเหมาะสม มุ่งเน้นการขจัดปัญหาความขัดแย้ง และความไม่เป็นธรรมให้ได้อย่างจริงจังและถาวร ส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ให้เข้มแข็งจนเป็นพลังสำคัญในการปกป้องและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นต่อไป พร้อมเสริมสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเห็นต่างตามแนวทางสันติวิธีผ่านกลไกต่างๆ

รวมไปถึงการพูดคุยกันอย่างเป็นมิตร ผลักดันให้มีการยึดถือคำสอนที่ถูกต้องของศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต พร้อมดูแลและป้องกันมิให้มีการบิดเบือน คำสอนของศาสนาไปในทางที่ไม่ถูกต้อง อันจะนำไปสู่การปฏิบัติที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สินของประชาชน และความมั่นคงของประเทศ มีการส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมร่วมมือกับภาครัฐในการพัฒนาพื้นที่อย่างเข้มแข็งต่อเนื่องและสอดคล้องกับความต้องการของทุกกลุ่มประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนตามยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง รวมทั้งศาสตร์พระราชา รวมถึงการสร้างเสริมโอกาสในการเข้าถึงการบริการต่าง ๆ ของรัฐให้ทัดเทียมกับภูมิภาคอื่น ๆ

การพัฒนาระบบงานข่าวกรองแห่งชาติแบบบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถติดตาม แจ้งเตือน ระวังภัยภัย และป้องกันปัญหาและภัยคุกคามได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถประเมินสถานการณ์ได้ถูกต้อง แม่นยำ และทันเวลา โดยเสริมสร้างพัฒนา และบูรณาการขีดความสามารถของระบบงานข่าวกรอง หน่วยงานข่าวกรอง และประชาคมข่าวกรองในประเทศให้ทันสมัย ทันสถานการณ์ทั้งด้านศักยภาพของบุคลากร ยุทธโธปกรณ์ เทคโนโลยี และระบบข้อมูลขนาดใหญ่สามารถครอบคลุมการใช้งานได้อย่างครบถ้วนและต่อเนื่อง มีการบูรณาการข้อมูลและนำผลผลิตด้านข่าวกรองไปใช้ในการบริหารจัดการปัญหาและความมั่นคงของชาติในทุกมิติและทุกด้าน รวมทั้งให้มีการเสริมสร้างความร่วมมือกับภาคประชาชน ประชาคมข่าวกรองต่างประเทศอย่างแน่นแฟ้น

การเสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาคเพื่อให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สามารถแก้ไขปัญหาร่วมกันได้อย่างสันติวิธี และร่วมมือกันเพื่อการพัฒนาให้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นของประชาคมอาเซียน และความเป็นแกนกลางของอาเซียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในระหว่างประชาชนในทุกมิติและทุกระดับ ทำการแลกเปลี่ยนและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันอย่างแน่นแฟ้นในทุกๆ ด้าน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การเมืองและความมั่นคง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับมิตรประเทศ ซึ่งได้แก่ ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด ประเทศสำคัญในภูมิภาคและนานาชาติทั่วโลก รวมทั้งกรอบความร่วมมือด้านความมั่นคงระดับภูมิภาคอื่นๆ ที่จะช่วยสร้างเสริมเสถียรภาพ ในภูมิภาค

การร่วมมือทางการพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิภาคโลก รวมถึงองค์การภาครัฐ และ
ที่มีใช้ภาครัฐเพื่อให้ความมั่นคงในภาพรวมทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และโลกมีการพัฒนาไปสู่
สันติสุขอย่างแท้จริงเป็นรูปธรรมและยั่งยืน โดยผลักดันส่งเสริมให้การดำเนินการและความร่วมมือ
ระหว่างประเทศเป็นไปตามหลักการปฏิบัติสากล กฎหมาย และความตกลงระหว่างประเทศ
พร้อมคำนึงถึงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างรัฐต่อรัฐ เอกชนต่อเอกชน และประชาชนต่อประชาชน
สร้างเสริมความร่วมมือกับนานาชาติในการป้องกันและระงับภัยคุกคามทุกรูปแบบ พร้อมพัฒนา
ความร่วมมือ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกระดับของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงอาเซียน รวมถึง
ระหว่างมิตรประเทศในกรณีเกิดวิกฤตการณ์สำคัญ อาทิ ความอดอยาก ภัยพิบัติขนาดใหญ่ ฯลฯ
ส่งเสริมบทบาทของไทยในเวทีความมั่นคงระหว่างประเทศและการรักษาสันติภาพของ
สหประชาชาติให้นานาชาติตระหนักและให้การยอมรับถึงความสำคัญ รวมไปถึงการ
เสริมสร้างพลังบวกหรืออำนาจแบบนุ่มนวลของไทย โดยอาศัยการส่งเสริมและเผยแพร่
ภาพลักษณ์ที่ดีและวัฒนธรรมประเพณีไทย ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ศาสตร์พระราชา
ความนิยมวิถีไทย สินค้าไทย ฯลฯ ผ่านความสัมพันธ์ทุกรูปแบบทุกระดับและทุกช่องทาง

ยุทธศาสตร์เสริมสร้างความมั่นคงในมิติวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดการ โดยสันติวิธี

ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และปลูกฝังแนวทางการจัดการความขัดแย้งโดย
แนวทาง สันติวิธี อาทิ ข้าราชการการเมือง ข้าราชการประจำ เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำองค์กร
ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้นำภาค
ประชาชน เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจที่จะลดระดับ ความรุนแรงเมื่อเผชิญกับสถานการณ์
และปัญหาความมั่นคงรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการป้องกันไม่ให้ความขัดแย้งอันเกิดจาก
การแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติและ ความขัดแย้งภายในสังคมขยายตัวไปสู่การใช้ความ
รุนแรงในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

ส่งเสริมเวทีและประชาคมการเรียนรู้ การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธีและกระบวนการยุติธรรม
ชุมชน ทั้งในสถาบันการศึกษาและนอกสถาบันการศึกษา รวมทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้เข้าใจและมีทักษะ
การจัดการความขัดแย้งในระดับชุมชนด้วยวิถีชุมชนผสมผสานกับการเรียนรู้กฎหมายของภาครัฐ ตลอดจน
ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี และกระบวนการ
ยุติธรรมชุมชนเพื่อสนับสนุนหน่วยงานของรัฐในกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้น

ส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีบทบาทเป็นศูนย์ประสานความร่วมมือของ
ชุมชนในการจัดการความขัดแย้งภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งกระบวนการยุติธรรมทางเลือกและ
กระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์ (Restorative Justice) ซึ่งเป็นกระบวนการที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาร่วมมือ
กันเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งสนับสนุนการมีคณะกรรมการไตรภาคีระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ผู้ที่ประสบ
ความเดือดร้อนและ ผู้แทนภาควิชาการและสื่อมวลชนเพื่อเจรจาหาข้อยุติความขัดแย้งของคนในสังคมที่
ยอมรับร่วมกันได้

ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติไม่เคยว่างจากความขัดแย้ง ไม่ว่าจะในระดับใด มนุษย์มิได้ถือกำเนิดมาเหมือนกันแต่เป็นความแตกต่างอันเป็นสิ่งที่ได้มาจากพันธุกรรม หรือสภาพแวดล้อมทางสังคม (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2539, หน้า 36)

เพราะเหตุใดมนุษย์และสังคมจึงต้องขัดแย้งกันหรือว่าบนฐานของความขัดแย้งแท้ที่จริงแล้ว เหตุผลที่ต้องขัดแย้งก็เพราะความขัดแย้งเป็นสิ่งจำเป็น (Necessary) หรือเป็นธรรมชาติ (Nature) ของมนุษย์และสังคมนั่นเอง

จากสถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นดังกล่าวทำให้เกิดการตั้งคำถามว่าสุดท้ายแล้ว เหตุการณ์ที่ขัดแย้งนั้นเป็นบุญที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้แก่สังคม หรือว่าเป็นบาปที่ทำให้มนุษย์และสังคมจมอยู่กับปัญหาและความวุ่นวายระหว่างมนุษย์กับสังคม

แต่ด้านของนักขัดแย้งวิทยา (Conflict Theorists) หรือนักสังคมวิทยา (Social Theorists) เสนอความคิดว่า “มนุษย์เป็นสัตว์สังคม” (Social Animals) เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นผลผลิตมาจากการคบค้าสมาคมซึ่งกันและกัน ของประชาชน การที่มนุษย์จะสามารถอยู่รอดในสังคมได้นั้นจำเป็นที่จะต้องอาศัยปัจจัยทางชีวภาพ และปัจจัยด้านอื่นๆ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง

คำถามมีว่า “ความอยาก หรือ ความต้องการ” ได้เข้าไปสัมพันธ์กับความขัดแย้งอย่างไร เนื่องจากมนุษย์ และสังคมไม่เข้าใจในธรรมชาติของความอยากและความต้องการที่แท้จริงจึงทำให้อยู่ในวัฏจักรของความขัดแย้ง

สันติวิธีมิใช่เทคนิคที่เกิดขึ้น ซึ่งแต่ละสถานการณ์แวดล้อมจะพาไป แท้จริงแล้ว สันติวิธี เป็นแบบแผนหรือระบบของการกระทำที่สอดคล้องกันในตัว เกิดขึ้นจากแนวคิดหรือทัศนคติการมองโลกและชีวิตแบบหนึ่งๆ เป็นพื้นฐาน แนวคิดดังกล่าวเรียกอีกอย่างว่า สมมุติฐานของสันติวิธี สันติวิธีของบุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ จะมีพื้นฐานมาจากแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งหรือหลายแนวคิดประกอบกันได้จำแนกดังต่อไปนี้

สันติวิธีมิได้หมายถึงการหลีกเลี่ยงหรือจำนนต่อความขัดแย้ง แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ใช่เป็นการสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้น หากเป็นเพียงการทำให้ความขัดแย้งที่แฝงเร้นหรือพยายามปกปิดนั้น ปรากฏออกมาตามที่มันเป็น โดยไม่ทำให้มันขยายลุกลาม

การใช้ความรุนแรงมีแต่จะทำให้ความขัดแย้งลุกลามเพราะวัฏจักรแห่งการตอบโต้ขยายตัวต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามพึงเข้าใจว่าความขัดแย้งที่พูดถึงนี้หมายถึง ความขัดแย้งทางสังคมหรือในทางความสัมพันธ์ต่อกัน มิได้รวมถึงความขัดแย้งในจิตใจ

กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นวิธีการจัดการความขัดแย้งด้วยแนวทางสันติวิธีที่รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพยายามดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อีกทั้งเป็นแนวทางที่ทั่วโลกยอมรับว่าเป็นวิธีที่น่าจะมีการสูญเสียน้อยที่สุดในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง นับตั้งแต่มีการพูดคุยแบบเต็มคณะอย่างไม่เป็นทางการครั้งแรกในปี 2558 การพูดคุยมีความก้าวหน้าและได้ข้อยุติที่สำคัญ อาทิ การให้ความเห็นชอบในหลักการที่จะลดเหตุความรุนแรงใน ห้วงเดือนรอมฎอน (เราะมะฎอน) เมื่อปี 2558

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาแม้ว่าภาครัฐจะได้ระดมสรรพกำลังเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งมีการจัดสรรงบประมาณ และส่งกำลังทหารลงไปในพื้นที่เป็นจำนวนมากแล้วก็ตาม แต่ปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ก็ไม่มีท่าทีว่าจะยุติลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศรวมถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ที่มีปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ถือเป็นปัญหาความมั่นคงของชาติที่สำคัญ

รัฐบาลชุดต่าง ๆ ที่ผ่านมามีได้พยายามปรับเปลี่ยนนโยบายการแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องมาโดยตลอด โดยเฉพาะแนวคิดการพูดคุยกับกลุ่มที่มีความคิดเห็นและอุดมการณ์แตกต่างจากรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ เหตุการณ์ที่ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างเป็นทางการเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2556 ระหว่างรัฐบาลไทยกับกลุ่มแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปัตตานี (Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani) หรือ BRN แต่การเจรจาดำเนินไปได้ระยะหนึ่งก็ต้องยุติลงโดยยังไม่มีการตกลงใด ๆ ของทั้งสองฝ่ายเนื่องจากมีเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองของประเทศไทยในขณะนั้น (สุปนิย์ เอียดศรีไชย, 2561)

เพื่อที่จะทำให้การพูดคุยเป็นส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาและได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 230/2557 ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน 2557 เรื่อง การจัดตั้งกลไกขับเคลื่อนกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยคำสั่งดังกล่าวกำหนดให้มีกลไกการทำงานใน 3 ระดับ เพื่อให้กระบวนการพูดคุยฯ ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์อันยาวนานเกี่ยวเนื่องกับมิติอัตลักษณ์ทางสังคม วัฒนธรรม ความเป็นธรรม และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ จึงต้องได้รับการแก้ไขด้วยแนวทางการเมืองที่ใช้สันติวิธีเป็นหลัก ซึ่งรัฐบาลในอดีตที่ผ่านมาได้พยายามที่จะใช้กระบวนการพูดคุยสันติสุขกับผู้คิดเห็นต่างจากรัฐ แต่ก็มีข้อจำกัดหลายประการทั้งของรัฐบาลไทยและกลุ่มผู้คิดเห็นต่างจากรัฐ เช่น ขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการ ไม่มีเวทีร่วมหารือเชิงลึกอย่างเพียงพอ ยังไม่ตกผลึกทางความคิดของปัญหาและทางออกที่ทุกฝ่ายยอมรับ รวมทั้งปัญหาคู่เจรจา เนื่องจากกลุ่มผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐมีหลายกลุ่ม ที่สำคัญคือไม่มีการเปิดเผยตัว โครงสร้าง และผู้นำ

การพูดคุยที่ผ่านมาของไทยจึงยังไม่ก่อให้เกิดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรมแต่รัฐบาลต้องเจรจาไปเรื่อย ๆ เพราะการเปิดเวทีให้กลุ่มต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ย่อมส่งผลดีและคงเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จในทันทีเนื่องจากกระบวนการเจรจาต้องใช้เวลา ดังนั้น แนวทางในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างแท้จริงและลดความสูญเสียได้มากที่สุดก็คือการ “เจรจา” เพราะจะนำพาความสันติสุขมาให้ได้ดีที่สุด เพียงแต่จะต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการแก้ปัญหา โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สิ่งที่ประชาชนต้องการให้รัฐต้องดำเนินการ คือ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เช่น การจับกุม การตั้งด่านตรวจ การประกันตัว การออกหมายจับ ให้กระทำโดยมีหลักฐาน และมีการตรวจสอบจากหลายๆ ฝ่าย (ไม่มีการจับแพะ) รัฐควรให้หลักประกันแก่คนในพื้นที่ ที่จบการศึกษาสายศาสนา เพื่อใช้วุฒิการศึกษาในการทำงาน หรือรับราชการ มีรายได้พอแก่การเลี้ยงชีพ

รัฐต้องไม่สร้างวาทกรรมในด้านลบ แต่ควรหาแนวทางในการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงนักศึกษาที่จบจากต่างประเทศให้ใช้ศักยภาพของนักศึกษาที่จบจากต่างประเทศมาใช้ประโยชน์กับทางรัฐและหาแนวทางพัฒนาอย่างสร้างสรรค์

รัฐควรจัดสวัสดิการของโรงเรียน และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสัดส่วนที่เท่าเทียม หรือใกล้เคียงกับโรงเรียนของรัฐ รัฐควรมีนโยบาย และแนวทางที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาการรับเงินใต้โต๊ะและจะต้องยกเลิกระบบเส้นสายให้หมดไป จัดให้มีมาตรการควบคุมเจ้าหน้าที่ ที่ประพฤติตัวไม่เหมาะสมออกจากพื้นที่และให้จัดการเป็นวาระเร่งด่วน และ ศอ.บต. ควรมีนโยบายในการรับบุคคลในพื้นที่ จชต. เข้ารับราชการเพื่อรับใช้พื้นที่ ในสัดส่วนที่เหมาะสมเป็นธรรม

ควรรหาทางช่วยเหลือ ผู้ต้องหาที่ถูกหมายคดีความมั่นคง หากศาลยกฟ้องแล้ว ให้แจ้งยกเลิกหมายให้กับผู้เสียหายโดยเร็ว เพื่อให้เกิดผลกระทบกับเกียรติยศ และวิถีการดำเนินชีวิตของผู้เสียหายให้น้อยที่สุดให้ ศอ.บต. จัดตั้งกองทุนยุติธรรม เพื่อเป็นหลักทรัพย์ในการประกันตัวของผู้ต้องหาให้รัฐเพิ่มวงเงินช่วยเหลือประชาชนผู้ถูกหมาย พระราชกำหนด เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปขึ้นศาล

ให้รัฐจัดระเบียบในการดูแลผู้ต้องขังมุสลิมให้สามารถปฏิบัติตนอยู่ในครรลองและวิถีศาสนา รัฐต้องให้ความคุ้มครองแก่ผู้ถูกหมาย พ.ร.ก.อย่างประชาชนผู้บริสุทธิ์ไม่กระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตตามปกติ

จัดให้มีการใช้ภาษามลายูเป็นภาษาที่ 2 ในสถานที่ราชการ รวมทั้งการจัดทำป้ายสถานที่ราชการต่างๆ ป้ายหมู่บ้านโดยมีภาษามลายู หรือภาษาอังกฤษควบคู่กับภาษาไทย สร้างโอกาสให้ความรู้ด้านสิทธิทางกฎหมายแก่ประชาชนโดยร่วมมือกับศูนย์ทนายความมุสลิม หรือนักสิทธิมนุษยชน ให้รัฐหามาตรการเร่งด่วนในการจัดการปัญหาเสาพิศิต และมีการติดตามประเมินผลในเรื่องนี้ได้อย่างอย่างเข้มข้น

รัฐและประชาชนควรประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจให้องค์กรเอกชนให้เข้าใจถึงการแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม และไม่กีดกันในการเข้าทำงาน รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐแต่งตัวมิดชิด เคารพวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ ประชาชนควรศึกษาสิทธิของตนเองในเรื่องต่างๆ และควรมีการสร้างเครือข่ายประชาชนในการช่วยเหลือทางกฎหมาย อีกทั้งจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล เห็นว่าแนวทางการเยียวยาที่เป็นประโยชน์กับประชาชนนั้นพบว่างานเยียวยายังไม่ครอบคลุมและเป็นธรรมต่อกลุ่มเป้าหมาย มาตรฐานการเยียวยาแต่ละรายไม่เหมือนกัน

ประชาชนยังมีความหวาดระแวงต่อการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ การเยียวยาให้กับประชาชนล่าช้า และกรอบระยะเวลาไม่ชัดเจนข้อมูลข่าวสารงานเยียวยายังไม่ทั่วถึง ทำให้ผู้ได้รับผลกระทบไม่ทราบหลักเกณฑ์ และเข้าใจแนวทางการเยียวยา ข้อมูลงานเยียวยา ยังไม่บูรณาการในระดับหน่วยงานที่รับผิดชอบงานเยียวยาทั้งภาครัฐและเอกชน รัฐไม่ควรเอาเงินเป็นตัวตั้งแต่ควรให้ความสำคัญกับการเยียวยา ด้านจิตใจ การเข้ามาหาผลประโยชน์ของกลุ่มอิทธิพลในพื้นที่จากเงินเยียวยา

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการเยียวยา รัฐควรดำเนินการโดยควรให้การเยียวยาแก่ผู้ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรม ทัวถึงและครอบคลุมถึงกลุ่มผู้ถูกหมาย, พ.ร.ก. ด้วย ควรให้การเยียวยาประชาชนอย่างทันที่และมีกรอบระยะเวลาที่ชัดเจน และช่วยเหลือให้ถึงที่สุด ส่งเสริมการศึกษาให้กับบุตรหลานผู้ได้รับผลกระทบ จนจบการศึกษา เท่าที่ต้องการ ให้ปฏิบัติต่อผู้ต้องสงสัยอย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ไม่ซ้อมและข่มขู่ (การเยียวยาด้านจิตใจกรณีผู้ถูกหมาย, พ.ร.ก.)

ควรให้การเยียวยาในทุกๆ ด้านไม่ว่าการศึกษา อาชีพ สาธารณสุข โดยเฉพาะควรให้ความสำคัญด้านจิตใจมากกว่าให้เงิน และมีการเยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ควรจัดให้มีการแจ้งข่าวสารการเยียวยาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ทั้งในเรื่องแนวทางหลักเกณฑ์ โดยให้บัณฑิตอาสา ผู้นำชุมชน เป็นผู้แจ้งข่าวสารในระดับพื้นที่ให้มีการเยียวยาระดับชุมชน โดยให้คณะกรรมการของชุมชนเป็นผู้บริหารกองทุนร่วมกับชุมชน จัดประชุมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเงินเยียวยาให้กับผู้ได้รับผลกระทบเพื่อแนะนำการบริหารเงิน รวมถึงกิจกรรมเยียวยาอื่นๆ

ในระดับพื้นที่ ควรจัดตั้งหน่วยเฉพาะกิจที่ศูนย์เฝ้าระวังประจำชุมชน เพื่อติดตามดูแลผู้
ได้รับผลกระทบเป็นการเฉพาะ โดยให้รัฐกับองค์กรประชาชน ร่วมกันรับผิดชอบ เช่น คณะ
กรรมการมัสญิด คณะกรรมการหมู่บ้าน หรือสภาชุมชนควรมีการบูรณาการด้านข้อมูล ร่วมกัน
ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้เป็นข้อมูลชุดเดียวกัน ควรมีเวทีแลกเปลี่ยน และสรุป
การทำงานร่วมกันระหว่างผู้ทำงานเฝ้าระวังในทุกองค์กรเพื่อติดตาม ประเมินผลการทำงาน ควรให้
ผู้นำในชุมชน จัดตั้งเครือข่ายการทำงานเพื่อเยี่ยมเยียนผู้ได้รับผลกระทบ รวมถึงมีการระดมทุนใน
ชุมชนเพื่อช่วยเหลือเฝ้าระวังด้วยหลักการศาสนา (ตะอ์วะฮ์ ตับลีฆ) ด้วยคนในชุมชนต้องแสวงหา
ช่องทางในการแจ้งข้อมูลด้านเฝ้าระวังแก่เจ้าหน้าที่รัฐที่ประชาชนไว้วางใจจัดกิจกรรมค่ายอาสา
เพื่อเฝ้าระวังผู้ได้รับผลกระทบ และจัดทีมลงเยี่ยมเยียนในระดับครัวเรือน ควรเก็บข้อมูลการวิจัย
เรื่องการเฝ้าระวัง และเสนอต่อภาครัฐเพื่อดำเนินการแก้ไขบนพื้นฐานข้อมูลทางวิชาการ

กฎหมายบังซาโมโรประกอบรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 2018 ในประเทศฟิลิปปินส์ : การ
แก้ไขความขัดแย้งในมินดาเนา โดยให้สิทธิการปกครองตนเองและให้ได้รับ
การชดเชยอย่างยุติธรรม

ปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนใต้ของไทยได้ในหลายบริบทไม่ว่าจะเป็นวิธีแก้ไขความขัดแย้งในพื้นที่ของชนกลุ่มน้อยในประเทศ สิทธิและเหตุผลในการปกครองตนเองโดยเฉพาอย่างยิ่งการได้รับการชดเชยอย่างยุติธรรมของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้ง นโยบายของรัฐบาลในการจัดการปกครองระหว่างภาคใต้ตอนล่างของไทยอย่างนราธิวาส ยะลาและปัตตานีที่มีชาวมุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อยแต่เป็นคนส่วนใหญ่ในประเทศและมินดาเนาซึ่งอยู่ภาคใต้ของฟิลิปปินส์ ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการปกครองหลายยุคสมัยเริ่มจากประธานาธิบดี เฟอร์ดินาน อี มาร์กอส คอราซอน อากิโน ฟิเคล วี รามอส โจเซฟ เอสตราดา มาเรีย มาคาปากัลป์ อาร์โรโย เบนิกโน อากิโนที่ III

ความจริงแท้ของความรุนแรงของกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่จะมาจากความล้มเหลวในการเสนอความต้องการของสังคมที่มีความหลากหลายต่อรัฐที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อยู่หลายกลุ่ม ความต้องการที่จะมีกระบวนการตัดสินใจด้วยตนเอง การควบคุมของรัฐบาลที่มีต่อประชาชนในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ได้รับการละเลย และที่ถือเป็นความสำคัญอย่างยิ่งยวดและเป็นสาเหตุแห่งการต่อสู้ก็คือการไม่ได้รับความยุติธรรม การขาดความเชื่อมโยงในการเข้าถึงทรัพยากรที่ชนกลุ่มน้อยต้องอาศัยทรัพยากรเหล่านี้เพื่อความอยู่รอด เพราะขาดซึ่งสิ่งเหล่านี้ การพัฒนานี้ก็จะไม่เกิดขึ้น ความขาดแคลนปัจจัยข้างต้นเป็นสาเหตุและที่มาของความรุนแรงที่เยียวยาและแก้ไขปัญหาก็ได้อย่างยากลำบาก ซึ่งสิ่งเหล่านี้พบได้ทั่วโลกในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฟิลิปปินส์เอง ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์ที่ประสบปัญหาในประเทศ ย่อมไม่อาจพัฒนาให้มีความยั่งยืนได้ถ้าปราศจากสันติภาพ และแน่นอนที่สุด สันติภาพย่อมไม่เกิดขึ้น หากไม่มีการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นในเขตแดนบังซามูโรของมินดาเนา

ความรุนแรงในมินดาเนาว่ามาจากความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวจะกลายเป็นความรุนแรงได้ หากปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมหรือแม้แต่เอกลักษณ์ของพวกเขาที่ถูกกละเลย และไม่ได้รับความสนใจจากรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง การเผชิญหน้าระหว่างรัฐบาลและกลุ่มชาติพันธุ์จึงไม่อาจหนีพ้นได้ และท้ายที่สุดก็จบลงด้วยความสูญเสียชีวิตของผู้คนจำนวนมากที่ไม่อาจเรียกคืนได้นั้นคือการสูญเสียชีวิตในอาณาบริเวณที่ผู้คนได้รับผลกระทบจากความขัดแย้ง

สำหรับชาวโมโรแล้ว ระยะเวลาที่ยาวนานเกือบครึ่งศตวรรษที่ความรุนแรงได้ถือกำเนิดขึ้นนับจากเมื่อชาวโมโรลุกฮือต่อต้านรัฐบาลอย่างหนักหน่วง เริ่มคลี่คลายตัวลงและเริ่มแลเห็นแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์ เมื่อรัฐบาลเริ่มเจรจาสันติภาพกับชาวโมโรใน ค.ศ. 1975 นำไปสู่การลงนามข้อตกลงทริโปลี ในยุคสมัยของมุฮัมมัด อัล กอซซาฟีย์หรือกัลดดาฟีแห่งลิเบีย ซึ่งปกครองภายใต้ความเป็นรัฐมวลชนที่ให้ความสำคัญต่อปัญหาชนกลุ่มน้อยมุสลิมในมินดาเนาที่ขับเคลื่อนโดยกลุ่มแนวร่วมเพื่อปลดปล่อยแห่งชาติโมโร เอ็มเอ็นแอลเอฟ (Moro National Liberation Front) โดยลิเบียทำหน้าที่เป็นผู้ให้ความสะดวกหรือเป็นตัวกลางการเจรจาพูดคุยเพื่อสันติภาพระหว่างรัฐบาลกับกลุ่ม เอ็มเอ็นแอลเอฟ

ใน ค.ศ. 1996 รัฐบาลฟิลิปปินส์กับกลุ่ม เอ็มเอ็นแอลเอฟก็ลงนามข้อตกลงสันติภาพที่เรียกกันว่าข้อตกลงสันติภาพระหว่างรัฐบาลฟิลิปปินส์กับแนวร่วมปลดปล่อยแห่งชาติโมโร การทำข้อตกลงสันติภาพแม้จะเป็นนิมิตรหมายที่ดีต่ออนาคตของการอยู่ร่วมกันระหว่างรัฐบาลฟิลิปปินส์กับกลุ่มเอ็มเอ็นแอลเอฟ กระนั้นการตกลงดังกล่าวก็ยังน้อยไปที่จะทำให้เกิดสันติภาพถาวรในดินแดนมินดาเนาที่มีสงครามกลางเมืองเกิดขึ้น

รัฐบาลประสบความสำเร็จในการหาทางออกให้กับปัญหาความขัดแย้งในมินดาเนา เนื่องจากหลากหลายปัจจัยทั้งจากภายในและภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เขตปกครองตนเองของบังซามอร์ ไม่อาจขับเคลื่อนให้เกิดกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญในการปกครองตนเองได้สำเร็จ

ต่อมาได้มีการแก้ไขกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญที่เรียกว่ากฎหมายบังซามอร์ประกอบรัฐธรรมนูญ อันเป็นข้อตกลงที่มีความเกี่ยวพันและครอบคลุมกับเขตแดนบังซามอร์ทั้งหมดและลงนามโดยรัฐบาลกับกลุ่มเอ็มไอ แอลเอฟ ในวันที่ 24 มีนาคม ค.ศ. 2014 ในสมัยการปกครองของประธานาธิบดีเบนิกโน อากีโนที่ II โดยกฎหมายบังซามอร์ประกอบรัฐธรรมนูญจะครอบคลุมทุกมิติของบังซามอร์ เช่น คณะกรรมการการเปลี่ยนผ่าน ซึ่งดำเนินงานภายใต้สำนักงานที่ปรึกษาเกี่ยวกับกระบวนการสันติภาพของประธานาธิบดี มีการตั้งคณะกรรมการทั้งสองฝ่าย อันเป็นกรอบข้อตกลงร่วมกัน

ความขัดแย้งและการต่อสู้ในมินดาเนาจากหลากหลายมิติเช่นการกลมกลืนในการจัดการปกครองของรัฐบาล ซึ่งที่ผ่านมามีการบังคับให้กลุ่มชาติพันธุ์เล็กๆ เข้าไปรวมอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ใหญ่ ซึ่งไม่ได้กระทำผ่านทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่เป็นการกระทำที่เกี่ยวเนื่องกับการเมืองและเศรษฐกิจในเวลาเดียวกัน การมีอำนาจนำเพื่อสร้างอำนาจขึ้นมาปกครอง การที่ผู้นำรัฐ ซึ่งเป็นรัฐพหุสังคมไม่ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการใช้มาตรการปราบปรามอย่างโหดเหี้ยม ทั้งนี้รัฐตั้งใจที่จะทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ขาดอำนาจและกำจัดสำนึกของความเป็นเอกลักษณ์ต่างๆ ที่ความรับผิดชอบพื้นฐานภายใต้ปทัสถานของสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศนั้นต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติ รวมทั้งต้องไม่ทำลายความแตกต่างที่มีอยู่

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าความขัดแย้งของกลุ่มชาติพันธุ์ในโลกปัจจุบันมาจากการไม่ยอมรับแนวทางการกลมกลืนทางวัฒนธรรม การมีอำนาจนำและการเป็นผู้ปกครองแต่พวกเดียว การไม่ยอมรับพหุวัฒนธรรมโดยใช้การแทรกแซงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างไม่เป็นมิตร และเพื่อกำหนดรูปแบบการปกครองตนเองให้เหมาะสมกับความขัดแย้งในมินดาเนา จึงต้องมีการทบทวนถึงการรวมมินดาเนาเข้ากับรัฐบาลกลางของฟิลิปปินส์พร้อมๆ ไปกับบริบทรอบด้านทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงความเป็นตัวของตัวของชาวมินดาเนาด้วยทั้งนี้จะพบว่าเมื่อสเปนเข้าครองฟิลิปปินส์พวกเขาก็ไม่ได้รับความสำเร็จในการครอบครองดินแดนบังซาโมโรแต่อย่างใด นอกจากนี้ชาวฟิลิปปินส์ที่เป็นชาวคริสเตียนก็ถูกใช้ให้ต่อสู้กับชาวโมโรด้วยเช่นกัน

ในมิติของพื้นที่มินดาเนาถือเป็นภูมิภาคที่อุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม เป็นพื้นที่กว้างใหญ่ที่น่าสนใจก็คือชาวสเปนไม่สามารถสร้างการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นทางการเมือง เศรษฐกิจเพื่อครอบครองมินดาเนาได้ ชาวโมโรกับสเปนจึงเข้าสู่สงครามความขัดแย้งยาวนานถึงสามทศวรรษ

ชาวโมโรต้องเผชิญกับหลากหลายปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการรวมดินแดนของชาวโมโรเข้ากับรัฐบาลฟิลิปปินส์และเจ้าอาณานิคม ทั้งนี้เศรษฐกิจของกลุ่มชายขอบถูกละเลย ยิ่งไปกว่านั้นวัฒนธรรมของชาวโมโร และอัตลักษณ์อิสลามก็ถูกละเลยเช่นกัน การต่อสู้ระหว่างชาวโมโรกับรัฐบาลฟิลิปปินส์จึงเกิดขึ้นอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ใน ค.ศ. 1972 โดยมีการโจมตีสำนักงานใหญ่ของตำรวจแห่งชาติที่เมืองมาราวิ รวมทั้งกองทหารอีกหลายค่ายไม่เว้นแม้แต่กองกำลังติดอาวุธของชาวโมโรเอง นอกจากนี้การใช้กฎหมายที่ดินหลายฉบับก็ไม่ได้ทำประโยชน์ให้กับชาวโมโรส่วนใหญ่ ทั้งนี้กฎหมายที่ดินดังกล่าวยังปิดทางไม่ให้ชาวโมโรถือครองที่ดินของบรรพบุรุษ จากสัมมะโนประชากร ค.ศ.1970 แสดงให้เห็นว่าชาวโมโรร้อยละ 80 ไม่มีที่ดินไว้ครอบครองจนก่อให้เกิดปัญหาในการดำรงชีวิต หนึ่งในสาเหตุของการมีกองกำลังติดอาวุธก็มาจากปัจจัยดังกล่าว ภายใต้กฎหมายที่อยู่อาศัยชาวโมโรและกลุ่มที่ไม่ใช่คริสเตียนถูกกำหนดให้มีที่ดินได้อย่างมากที่สุด 10 เฮกตาร์ในเวลาต่อมาชาวโมโรสามารถมีที่ดินได้แค่ 4 เฮกตาร์ในขณะที่รัฐอนุญาตให้ที่อยู่อาศัยแก่ชาวคริสเตียนลดลงจาก 24 เฮกตาร์เป็น 16 เฮกตาร์ ซึ่งโดยทั่วไปก็ยิ่งมากกว่าชาวมุสลิมอย่างมีนัยสำคัญ

จากกฎหมายฉบับนี้และอีกหลายฉบับทำให้นักลงทุนต่างชาติส่วนใหญ่ที่เป็นชาวอเมริกันและชาวฟิลิปปินส์
ชั้นสูงที่เป็นคริสเตียนมีโอกาสดำเนินการเพื่อการเพาะปลูกในที่ดินที่เป็นบรรพบุรุษของชาวโมโร ตลอดระยะเวลาการ
ครอบครองฟิลิปปินส์ของสเปนกว่า 300 ปีและสหรัฐอเมริกา 50 ปี มีการออกกฎหมายของอาณานิคมเพื่อจับจองที่ดินที่เป็น
บรรพบุรุษของชาวโมโร ชาวโมโรถูกแบ่งแยกในการจัดการที่ดินที่อยู่อาศัย ที่เป็นดั่งนั้นเพราะชาวมุสลิมในมินดาเนา
ขาดการศึกษาและยากจน ขาดเจ้าหน้าที่คอยช่วยเหลือดำเนินการไปยังรัฐบาลจึงไม่อาจต้านทานข้อกำหนดที่เอารัดเอา
เปรียบของรัฐบาลได้ จุดสูงสุดระหว่าง ค.ศ.1948 ถึง 1960 คือการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวฟิลิปปินส์ที่เป็นชาวคริส
เตียนจำนวน 1.5 ล้านคนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านประชากรอย่างรุนแรง นอกเหนือไปจากการที่ชาวโมโรจะขาดที่
ทำกินและตามมาด้วยความยากจนแล้ว ทศวรรษแรกของศตวรรษที่ 20 จนถึงทศวรรษ 1970 ชาวโมโรยังถูกกีดกันไม่ให้
มีส่วนร่วมในการปกครองชุมชนของพวกเขา ระบบราชการในดินแดนของชาวโมโรกลายเป็นการครอบงำของชาว
ฟิลิปปินส์ที่เป็นชาวคริสเตียนในขณะที่ชาวโมโรต้องกลายเป็นคนชายขอบ ดินแดนของชาวโมโรจึงลดน้อยลง ตั้งแต่
ทศวรรษที่ 70 ชาวโมโรที่เคยปกครองดินแดนต่างๆ ในมินดาเนาลดลงโดยชาวคริสเตียนได้เข้าไปปกครองดินแดนที่เป็น
ของชาวโมโรในทุกระดับ

- ความคับข้องใจที่เกิดขึ้นจากหลากหลายสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ชาวโมโรเรียกร้องการรักษาเอกลักษณ์ของชาวโมโร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเอกลักษณ์อิสลามที่ถูกลดความสำคัญจากการแทรกแซงของรัฐ โดยเฉพาะกฎอัยการศึก ค.ศ.1970 ถึง 1972 โดยชาวโมโรกลายเป็นเหยื่อของความรุนแรง บวกกับความโหดร้ายของรัฐบาลที่ต้องการที่จะลดบทบาทของศาสนาอิสลามลงไป ในขณะที่ชาวโมโรเองต้องการจะมีชีวิตอยู่ภายใต้วิถีชีวิตอิสลาม กฎหมายอิสลามหรือชารีอะฮ์เป็นสิ่งที่พวกเขาต้องการ รวมทั้งความต้องการที่จะให้รัฐบาลสนับสนุนการศึกษาของเยาวชนอิสลามไม่ว่าจะเป็นการศึกษาทางโลกที่ทันสมัย และการเรียนศาสนาในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม (มัดเราะซะฮะฮ์) ภายในชุมชนของพวกเขา
- ความไม่พอใจของชาวโมโรในด้านอื่นได้แก่ความรู้สึกที่ไม่มีความปลอดภัยทางด้านกายภาพในฐานะของความเป็นชาติพันธุ์ที่มีส่วนร่วมกับศาสนาอิสลาม ความไม่มั่นคงที่เรื้อรังมาอย่างยาวนานที่ทำให้ชาวโมโรจำนวนมากลุกฮือเข้าสู่การใช้อาวุธต่อสู้กับบุคคลและกลุ่มบุคคลเพื่อป้องกันตัวเอง ทั้งนี้ชาวโมโรมีความคิดว่ารัฐบาลเป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้พวกเขาได้รับความขมขื่นและความรู้สึกไม่มั่นคง พวกเขา รู้สึกได้เป็นอย่างดีถึงการเพิกเฉยของรัฐบาลและการเรียกร้องการปกครองอิสระของพวกเขา ก็ถูกกีดกัน

จากอดีตจนถึงปัจจุบันผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่าผู้นำของฟิลิปปินส์ต่างก็มีส่วนต่อการพุดคุยสันติภาพกับชาวโมโรและรับรู้ถึงการมีส่วนร่วมของชาวโมโรในฟิลิปปินส์ว่าด้วยการจัดตั้งเขตปกครองตนเอง เช่นในสมัยของเฟอร์ดินาน อี.มาร์กอส มีการยินยอมจากรัฐบาลที่จะเจรจาเพื่อแก้ไขความขัดแย้งใน ค.ศ. 1975 อันเป็นที่รู้จักกันในชื่อข้อตกลงทรีโพลี 1976 โดยมีองค์การความร่วมมืออิสลาม (Organization of Islamic cooperation) ซึ่งในสมัยนั้นยังใช้ชื่อว่า Organization of Islamic Conference แต่มีชื่อย่อเหมือนกันคือ OIC เป็นข้อตกลงให้มีเขตปกครองตนเองด้วยการจัดตั้งรัฐบาลภูมิภาค ซึ่งมีหน่วยงานต่างๆ เช่นเดียวกับรัฐบาลกลาง ผลการลงประชามติใน 13 จังหวัดแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับกฎหมายส่วนบุคคลของชาวมุสลิม การจัดตั้งศาลกฎหมายอิสลามหรือชารีอะฮ์ อันเป็นกฎหมายของพระเจ้าเป็นเจ้าที่มาจากคัมภีร์อัลกุรอานที่ชาวมุสลิมให้การยอมรับและยึดเอาเป็นข้อกำหนดของชีวิตอยู่ทั่วดินแดนมินดาเนา

ประธานาธิบดีคอราซอน อากิโนได้พบกับนอร์ มิซูอารี ประธานกลุ่มเอ็มเอ็นแอลเอฟ พร้อมกับกล่าวถึงรัฐธรรมนูญใหม่ของฟิลิปปินส์ใน ค.ศ. 1987 ที่ได้วางรากฐานในเขตของชาวมุสลิมแห่งมินดาเนาให้เป็นเขตปกครองตนเอง ในสมัยของประธานาธิบดีอากิโนเช่นกันที่ศาลซารีอะฮ์ ซึ่งเป็นศาลศาสนาได้ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อชาวมุสลิมแห่งมินดาเนาโดยอยู่ใต้อำนาจตุลาการของฟิลิปปินส์

อย่างไรก็ตามกลุ่มเอ็มเอ็นแอลเอฟยังคงไม่เห็นด้วยกับเงื่อนไขบางประการ การต่อสู้ด้วยอาวุธของชาวโมโร อีกครั้งจึงไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ในสมัยของรัฐบาลฟิเดล.วี.รามอส มีการปรับกระบวนการทำครั้งใหญ่เพื่อให้สันติภาพเกิดขึ้นในมินดาเนา ประธานาธิบดีรามอสมีความกระตือรือร้นที่จะให้ปัญหาภาคใต้ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ให้มากที่สุด จึงเจรจากับเอ็มเอ็นแอลเอฟ โดยมีองค์การมุสลิมโลกที่ใหญ่ที่สุดและมีจำนวนสมาชิกเป็นรองแค่สหประชาชาติเท่านั้นอย่าง OIC เป็นตัวกลางในการเจรจา

ก่อนที่จะหมดวาระประธานาธิบดีรามอสได้ปูทางสำคัญเอาไว้สำหรับสันติภาพในอนาคตด้วยการจัดตั้งสภาภาคใต้ฟิลิปปินส์เพื่อสันติภาพและพัฒนาสมัชชาที่ปรึกษาอันเป็นสองหน่วยงานที่ริเริ่มการผลักดันให้เกิดสันติภาพที่ถาวร

เมื่อมาถึงสมัยของประธานาธิบดีเอสตราดากาการเจรจาสันติภาพได้รับการสานต่อ ตัวประธานาธิบดีเองได้เจรจากับกลุ่มเอ็มไอแอลเอฟ หรือแนวร่วมปลดปล่อยโมโรอิสลาม อันเป็นอีกกลุ่มหนึ่งของชาวโมโรที่ใช้การต่อสู้ทางอาวุธ อย่างไรก็ตามการใช้กำลังทหารแทนการเจรจาในเวลาต่อมาทำให้กลุ่มเอ็มไอแอลเอฟโต้ตอบด้วยการโจมตีกลับ แม้ว่าจะมีการพบปะพูดคุยในตอนแรกแต่การใช้นโยบายทางทหารก็จบลงด้วยความรุนแรงมากกว่าสันติภาพ หลังจากนั้นประธานาธิบดีเอสตราดาต้องการจะยุติความรุนแรงด้วยการเจรจาอีกครั้งกับกลุ่มเอ็มไอแอลเอฟ ซึ่งทำให้มีการหยุดยิงชั่วคราว

ในสมัยของประธานาธิบดีมาคาปากัลป์-อาร์โรโย เธอพยายามสร้างความเท่าเทียมที่ถาวรและท้าทายปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีต พยายามเจรจากับกลุ่มเอ็มไอแอลเอฟและนำนโยบายข้อตกลงใน ค.ศ. 1986 มาใช้อย่างสัมฤทธิ์ผล ที่สำคัญคือการออกรัฐบัญญัติ เลขที่ 9054 อันเป็นกฎหมายเพื่อเสริมสร้างและพัฒนากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญในเขตปกครองตนเอง การออกรัฐบัญญัติดังกล่าว เป็นความมุ่งหวังที่จะเห็นการรวมเอาผลประโยชน์ทั้งหมดในกระบวนการเจรจาสันติภาพเข้าด้วยกัน สาระสำคัญของรัฐบัญญัตินี้คือ การมีผู้แทนของภูมิภาคการปกครองตนเองในรัฐบาลกลางและการแต่งตั้งผู้แทนในคณะรัฐมนตรีจากภูมิภาคที่ปกครองตนเอง

รัฐบัญญัติ 9054 ยังนำไปสู่ขอบเขตของอำนาจศาลยุติธรรมมุสลิมหรือชาริอะฮ์ มีการบูรณาการของโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม (มัดเราะฮะฮ์) เข้าไปในระบบการศึกษาของฟิลิปปินส์ โดยกระทรวงศึกษามีหน้าที่ให้คำปรึกษาและอนุญาตให้มีโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามในภูมิภาคที่ปกครองตนเอง ในสมัยของประธานาธิบดี เบนิกโน อากีโนที่ III เขาได้พบกับฮัจญ์ มูร็อด อิบรอฮีม ซึ่งเป็นประธานกลุ่มเอ็มไอแอลเอฟเพื่อผลักดันให้เกิดสันติภาพที่แท้จริงในมินดาเนา ให้ความสำคัญกับความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ฟิลิปปินส์ได้เผชิญปัญหามายาวนาน ศึกษาเจาะลึกเกี่ยวกับปัญหาของชาวโมโร และข้อตกลงที่เป็นที่ยอมรับกันทั้งสองฝ่ายคือ ฝ่ายรัฐบาลกับกลุ่มเอ็มไอแอลเอฟ ด้วยเหตุนี้ข้อตกลงค.ศ. 2014 ของเขาจึงครอบคลุมทุกด้านเกี่ยวกับเขตบังซาโมโรที่มีการเน้นย้ำในเรื่องอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การเมือง และการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของชาวโมโร

ในที่สุดรัฐบัญญัติเลขที่ 11054 หรือกฎหมายรัฐธรรมนูญการปกครองตนเองของเขตบังซาโมโรมุสลิมมินดาเนา ก็ได้ผ่านสภาล่างและสภาสูงในปี 2018 เรียกกันว่ากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ 2018 ซึ่งมีหลากหลายมิติที่นำไปสู่การปกครองที่ยั่งยืนในรูปแบบการปกครองดินแดนหรือการจัดการปกครองตนเอง ทั้งนี้ลักษณะสำคัญของกฎหมายบังซาโมโรให้ความสำคัญกับการยอมรับความยุติธรรมและความชอบธรรมของสาเหตุและการเกิดขึ้นของเขตบังซาโมโร กระบวนการทางรัฐธรรมนูญของการปกครองตนเองในภูมิภาคจึงมีอำนาจเหนืออาณาเขต รวมทั้งอำนาจการปกครองตนเองของรัฐบาลบังซาโมโร ศาลซารีอะห์หรือศาลยุติธรรมที่มีบทบัญญัติมาจากคัมภีร์อัลกุรอาน การจัดการความสัมพันธ์กับหน่วยงานของรัฐบาล การครอบคลุมทุกประเด็นของการมีส่วนร่วมในภูมิภาคปกครองตนเอง การปกป้องกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่มุสลิมได้แก่ชาวคริสเตียน และกลุ่มลุมาดในเขตการปกครองบังซาโมโร การให้ความสำคัญกับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การทำให้ระบบการเลือกตั้งและพรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง การจัดการกลไกการเปลี่ยนผ่านเพื่อความยุติธรรม การช่วยเหลือชุมชนมุสลิมนอกภูมิภาคบังซาโมโร การมีส่วนร่วมของภูมิภาคการปกครองตนเองโมโร รัฐบาลบังซาโมโรและความสัมพันธ์กับรัฐบาลท้องถิ่น การฟื้นฟูและโครงการพัฒนาสำหรับชาวโมโร ความเป็นอิสระทางการเมือง กลไกความรับผิดชอบและการจัดการปกครองที่ดี กลไกในการเปลี่ยนผ่าน รวมทั้งการรักษาเอกภาพของชาติ อำนาจอธิปไตย และการรวมเขตแดน

ในท้ายที่สุดอาจกล่าวได้ว่ามากกว่า 4 ทศวรรษของความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลฟิลิปปินส์และกองกำลังปฏิวัติโมโรทั้งกลุ่มเอ็มเอ็นแอลเอฟและกลุ่มเอ็มไอแอลเอฟ ในที่สุดตัวแบบการปกครองในภูมิภาคหรือเขตบังซาโมโรก็มีรูปแบบที่มีความเป็นรูปธรรมที่นำไปสู่การปฏิบัติได้ ทั้งนี้ภูมิภาคการปกครองตนเองบังซาโมโรได้มีการรวมทุกสิ่งทุกอย่างไว้ในกฎหมายบังซาโมโรประกอบรัฐธรรมนูญไว้เรียบร้อยแล้ว หนังสือว่าด้วยกฎหมายบังซาโมโรประกอบรัฐธรรมนูญจึงเป็นความพยายามของผู้เขียนที่จะพูดถึงแง่มุมอันหลากหลายรวมถึงการหาทางออกให้ภูมิภาคบังซาโมโรเพื่อที่ชาวโมโรจะได้อยู่ร่วมกับชนกลุ่มใหญ่ในประเทศได้อย่างมีเอกภาพและความเข้าใจและเป็นหนึ่งในทางเลือกกว่าด้วยการปกครองตนเองที่ไม่ใช้ความรุนแรงโดยชาวโมโรจะมีอำนาจเพียงพอที่จะเข้าถึงทรัพยากรที่เป็นความต้องการพื้นฐานในการปกครองตนเอง สามารถยืนหยัดอยู่กับวัฒนธรรมของตนเองอันเป็นวัฒนธรรมมุสลิมที่ชาวโมโรให้การยอมรับ ทั้งนี้อนาคตของชาวโมโรย่อมขึ้นอยู่กับกฎหมายบังซาโมโรประกอบรัฐธรรมนูญที่มีลักษณะครอบคลุมในทุกแง่มุมอย่างแท้จริง

กฎหมายบังซาโมโรประกอบรัฐธรรมนูญจึงเป็นความจำเป็นของชาวโมโรที่จะได้เห็นสันติภาพเกิดขึ้นในการปกครองตนเอง ถึงที่สุดแล้วผู้ที่ติดตามสถานการณ์ในฟิลิปปินส์โดยเฉพาะการต่อสู้เพื่อการมีชีวิตที่ดีของชาวโมโรมาโดยตลอดย่อมมีความเชื่อว่ากฎหมายบังซาโมโรมีศักยภาพเพียงพอที่จะประสบความสำเร็จและได้อยู่กับสันติภาพที่พวกเขาแสวงหาอย่างยาวนานตลอดไป

โอกาสเกิดสันติภาพ
ถาวรบนคาบสมุทร
เกาหลี ?

**โอกาสเกิดสันติภาพถาวร
บนคาบสมุทรเกาหลี ?**

ไชยวัฒน์ คำชู

มีการคาดการณ์กันว่า การประชุมสุดยอดระหว่างผู้นำเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้เมษายนที่ผ่านมา จะนำมาซึ่งการทำข้อตกลงสัญญาสันติภาพเพื่อยุติสงครามระหว่างประเทศเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ที่มีมายาวนานถึง **68** ปี

ในทางเทคนิคต้องถือว่าประเทศเกาหลีทั้ง **2** จนถึงปัจจุบันยังอยู่ในสภาวะสงคราม เพราะเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ไม่เคยทำข้อตกลงยุติสงครามอย่างเป็นทางการและไม่มีการทำสนธิสัญญาสันติภาพมาก่อน

ข้อตกลงในปี **1953** เป็นเพียงข้อตกลงหยุดยิงระหว่างเกาหลีเหนือ สหรัฐ และจีน โดยเกาหลีใต้ไม่ได้ร่วมลงนามด้วย

นับแต่หลังสงครามเกาหลีเป็นต้นมา เรื่องที่สร้างปัญหาความมั่นคงบนคาบสมุทรเกาหลีมาอย่างต่อเนื่อง คือ ประเด็นปัญหาอาวุธนิวเคลียร์

อาจกล่าวได้ว่าเกาหลีเหนือเป็นประเทศที่ถูกสหรัฐข่มขู่ด้วยอาวุธนิวเคลียร์อย่างเป็นระบบมากที่สุดในโลก ตั้งแต่เดือนมกราคม **1958** หลังจากมีข้อตกลงหยุดยิงได้ประมาณ **4** ปีครึ่ง สหรัฐได้นำอาวุธนิวเคลียร์มาติดตั้งในประเทศเกาหลีใต้เป็นเวลานาน **33** ปี

จึงไม่น่าประหลาดใจว่าทำไมเกาหลีเหนือจึงมีแรงจูงใจคิดพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ เพื่อเป็นการป้องปรามภัยคุกคามด้านอาวุธนิวเคลียร์จากสหรัฐอเมริกา

ในปี 1990 สหรัฐอ้างว่ามีหลักฐานจากภาพถ่ายดาวเทียมที่แสดงว่าเกาหลีเหนือกำลังพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์

แต่เกาหลีเหนือก็ได้ประกาศว่าจะยอมให้สำนักงานพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ (IAEA) มาตรวจสอบ โดยมีเงื่อนไขว่าสหรัฐจะต้องถอนอาวุธนิวเคลียร์ออกไปจากคาบสมุทรเกาหลีที่สหรัฐได้นำเข้ามาในเกาหลีใต้

นาย Hans Blix หัวหน้า IAEA ยืนยันว่าเกาหลีเหนือต้องการหลักประกันว่าสหรัฐจะไม่โจมตีเกาหลีเหนือ แต่สหรัฐปฏิเสธข้อเสนองของเกาหลีเหนือ

แม้ว่าสหรัฐได้ประกาศถอนอาวุธนิวเคลียร์ออกไปจากเกาหลีใต้เมื่อเดือนธันวาคม ปลายปี 1991

ส่วนหนึ่งเป็นเพราะฝ่ายทหารของสหรัฐเห็นว่าอาวุธนิวเคลียร์ไม่จำเป็นอีกต่อไปแล้ว สำหรับป้องกันเกาหลีใต้

นี่จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่เกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้ลงนามประกาศร่วมกันเมื่อวันที่ 20 มกราคม 1992 ว่าจะมีการปลดอาวุธนิวเคลียร์ (Denuclearization) บนคาบสมุทรเกาหลี คือเกาหลีทั้งสองฝ่ายจะไม่มีการผลิต ทดลอง มีไว้ในครอบครอง หรือการใช้อาวุธนิวเคลียร์ นอกจากการใช้พลังงานนิวเคลียร์เพื่อสันติเท่านั้น

และต่อมาเกาหลีเหนือจึงได้ลงนามข้อตกลงกับ **IAEA** ยินยอมให้มีการเข้ามาตรวจสอบโรงงานนิวเคลียร์ของตน
ตอนนั้น เกาหลีเหนือพยายามรักษาคำมั่นที่จะปลดอาวุธนิวเคลียร์ของตน เห็นได้จากการยินยอมที่จะให้ **IAEA** เข้ามาตรวจสอบ

แต่กลับเป็นฝั่งสหรัฐเองที่ปฏิเสธการจะให้หลักประกันว่าจะไม่รุกรานเกาหลีเหนือ และคงการซ้อมรบประจำระหว่างสหรัฐกับเกาหลีใต้อย่างต่อเนื่องตลอดมา ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันตามมา

ประกอบกับเกาหลีเหนือเองมองว่าล้าพั้งอาวุธธรรมดา หรือ **conventional weapon** ของชาติตนไม่สามารถป้องกันตนเองและรับมือกับภัยคุกคามจากสหรัฐได้อย่างเพียงพอ จึงต้องพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์อย่างจริงจัง

วิกฤตการณ์นิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีครั้งแรก

ในช่วงปี **1993-1994** เกิดวิกฤตนิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีเป็นครั้งแรก มีความตึงเครียดอย่างหนัก เพราะทางฝั่งเกาหลีเหนือเองก็รู้สึกไม่มั่นคง เนื่องจากมองว่าเกาหลีใต้และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐฯ ยังเป็นภัยคุกคามต่อตน ประกอบกับความไม่แน่ใจในชาติพันธมิตรของตนอย่างจีนและรัสเซียที่หันไปสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศเกาหลีใต้เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

ในช่วงหลังจากสิ้นสุดยุคสงครามเย็น เกาหลีเหนือจึงยิ่งเห็นถึงความจำเป็นต้องพึ่งตนเองในการรักษาความมั่นคง

ตอนนั้นสหรัฐฯภายใต้การนำของประธานาธิบดีคลินตัน เตรียมจะไปถล่มจุดที่คิดว่าเป็นที่ตั้งอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ จนกระทั่งอดีตประธานาธิบดีคาร์เตอร์ได้ช่วยเจรจาไกล่เกลี่ย ทำให้เกิดข้อตกลงที่เรียกกันว่า

“Agreed Framework” ในปี **1994**

ข้อตกลงดังกล่าวมีสาระสำคัญคือ สหรัฐตกลงที่จะให้หลักประกันว่าจะไม่คุกคามเกาหลีเหนือด้วยอาวุธนิวเคลียร์ และทั้งสองฝ่ายจะดำเนินการเพื่อสถาปนาความสัมพันธ์ที่เป็นปกติทั้งการเมืองและเศรษฐกิจ

ในขณะเดียวกัน เกาหลีเหนือจะยุติโครงการอาวุธนิวเคลียร์ โดยที่สหรัฐจะช่วยส่งน้ำมันดิบให้เกาหลีเหนือได้ใช้ ในช่วงที่เกาหลีเหนือทำลายเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์ระบบที่สามารถผลิตอาวุธนิวเคลียร์ได้

แต่ก็ไม่ได้มีการดำเนินการให้เป็นไปตามข้อตกลงดังกล่าว

โดยสหรัฐมักจะกล่าวหาว่าเกาหลีเหนือเป็นฝ่ายไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง

ในขณะที่ผู้นำบางคนของสหรัฐ อย่างเช่น อดีตรัฐมนตรีกลาโหม วิลเลียม แพร์รี ในสมัยรัฐบาลคลินตัน และอดีตประธานาธิบดีคาร์เตอร์ ไม่เคยโทษว่าฝ่ายเกาหลีเหนือเป็นฝ่ายละเมิดข้อตกลงปี **1994** ก่อน

โฮจันน่ คำชู

เกาหลีเหนือเริ่มทดลองอาวุธนิวเคลียร์

ในปี **2003** เริ่มมีการเจรจา **6** ฝ่ายที่เกี่ยวข้องบนคาบสมุทรเกาหลี ซึ่งรวมทั้งจีน ญี่ปุ่นและรัสเซีย ในการเจรจา **6** ฝ่าย ครั้งที่ **3** ในปี **2005** ได้มีข้อตกลงที่ยืนยันหลักการของข้อตกลงในปี **1994** คือเกาหลีเหนือพร้อมที่จะปลดอาวุธนิวเคลียร์ และสหรัฐสัญญาว่าจะไม่รุกรานเกาหลีเหนือทั้งด้วยอาวุธนิวเคลียร์หรืออาวุธธรรมดา และทั้งสองฝ่ายจะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยจะดำเนินการเพื่อนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่เป็นปกติระหว่างสหรัฐและเกาหลีเหนือ

พร้อมทั้งจะจัดทำสนธิสัญญาสันติภาพอย่างถาวรเพื่อแทนที่ข้อตกลงสงบศึกในปี **2003**

แต่คล้ายหลังจากข้อตกลงปี **2005** ดังกล่าวได้เพียงหนึ่งวัน สหรัฐได้ประกาศยึดเงินบัญชีของเกาหลีเหนือจำนวน **23** ล้านดอลลาร์สหรัฐที่ฝากไว้ในธนาคาร **Banco Delta Asia** ซึ่งตั้งอยู่ในมาเก๊า ประเทศจีน

ประมาณหนึ่งปีถัดมาเกาหลีเหนือได้ทดลองอาวุธนิวเคลียร์ลูกแรกในสมัยประธานาธิบดีคิม จอง อิล เป็นเหตุให้ถูกนานาชาติคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจในเวลาต่อมา และทดลองลูกที่สองในปี **2009** ต่อมาในสมัยประธานาธิบดีคิม จอง อึน ที่สืบทอดอำนาจต่อจากบิดาตั้งแต่ปลายปี **2011** ก็ได้ทดลองอาวุธนิวเคลียร์อีกสี่ลูก คือในปี **2013** หนึ่งลูก ต่อมาในปี **2016** สองลูก และในปี **2017** อีกหนึ่งลูก พร้อมทั้งทดสอบขีปนาวุธระยะไกล (ICBM) อีกหลายลูก

- ทั้งนี้ เกาหลีเหนืออ้างว่าเพื่อเตรียมป้องกันตัวเอง เนื่องจากฝ่ายสหรัฐและพันธมิตรไม่ได้ดำเนินการให้เกาหลีเหนือมั่นใจในความมั่นคงของประเทศและรัฐบาลของตน
- สถานการณ์ความขัดแย้งในคาบสมุทรเกาหลีจึงยืดเยื้อและไม่ไว้วางใจกันเป็นระยะเรื่อยมา และจะตึงเครียดหรือผ่อนคลายก็มักขึ้นอยู่กับนโยบายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะฝั่งเกาหลีใต้ในช่วงปี **2000** โดยประธานาธิบดีคิม แด จุง รวมถึงปี **2007** โดยประธานาธิบดีโน มุน ฮยอน ที่ทำให้ทั้งสองประเทศได้มีการประชุมสุดยอดของผู้นำระหว่างกัน และมีข้อตกลงที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยมีการตั้งโซนพัฒนาเศรษฐกิจร่วมกัน
- การประชุมสุดยอดระหว่างผู้นำสองชาติที่จะเกิดขึ้นถือเป็นการประชุมครั้งที่ **3** โดยประธานาธิบดีเกาหลีใต้คนปัจจุบัน นายมุน แจ อิน ซึ่งเคยทำหน้าที่เสมือนเป็นเลขาธิการของประธานาธิบดีโน มุน ฮยอน และค่อนข้างเข้าใจท่าทีของเกาหลีเหนือ ทำให้มีบรรยากาศเป็นไปในเชิงบวกและสถานการณ์ความขัดแย้งดูผ่อนคลายลง
- เมื่อตอนที่เขาขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีใหม่ๆ นายมุน แจ อิน ได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์วอชิงตันโพสต์ว่า “เกาหลีใต้ควรเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาบนคาบสมุทรเกาหลี เป็นสิ่งไม่ถูกต้องที่ชะตากรรมของคนเกาหลีไม่ว่าในเกาหลีเหนือหรือเกาหลีใต้ จะถูกตัดสินโดยพลังที่มาจากภายนอกประเทศ”

เมื่อทั้งสองชาติมีการกระชับความสัมพันธ์มากขึ้นในงานโอลิมปิกฤดูหนาว **2018** เกาหลีเหนือมีการเข้าร่วมแข่งขันกีฬาโอลิมปิก และส่งนักกีฬาฮอกกี้อินไลน์มาร่วมทีมเดียวกันกับนักกีฬาของเกาหลีใต้ภายใต้ธงรวมชาติ

พร้อมส่งตัวน้องสาวผู้นำเกาหลีเหนือ ชื่อ คิม โย จอง มาร่วมพิธีเปิดโอลิมปิกด้วย

หลังจากนั้นก็มีการส่งนักร้องชาวเกาหลีใต้ไปแสดงในเกาหลีเหนือเพื่อเชื่อมสัมพันธ์ไมตรี และผู้นำคิม จอง อึน ก็มีการถ่ายภาพร่วมกันกับนักร้อง ทำให้เห็นภาพว่าผู้นำเกาหลีเหนือเองก็ไม่ได้ดูเป็นยักษ์เป็นมารตามที่ชาติตะวันตกกล่าวหา

ตอนสมัยที่ประธานาธิบดีคิม จอง อิล บิดาของประธานาธิบดีคนปัจจุบันยังมีชีวิตอยู่ เขาเชิญประธานาธิบดีบิล คลินตัน มาเกาหลีเหนือ แต่คลินตันส่งรัฐมนตรีต่างประเทศ นางแมเดอลิน อัลไบรต์ มาตอนปี **2000** แล้วได้พบกับคิม จอง อิล

เธอบอกว่าเธอรู้สึกประทับใจที่ผู้นำเกาหลีเหนือเป็นคนมีเหตุผล รอบรู้ความเป็นไปของโลก สามารถทำงานร่วมกันได้ ก็กลับไปจะให้คลินตันมาเอง แต่ก็ถูกนักการเมืองฝ่ายอนุรักษนิยมในสหรัฐโจมตีว่าไปอ่อนข้อให้ผู้นำเผด็จการเกาหลีเหนือ

เราต้องไม่ลืมว่าสื่อตะวันตกมักวาดภาพผู้นำเกาหลีเหนือ ตั้งแต่รุ่นปู่จนถึงรุ่นปัจจุบันว่าเป็นตัวร้ายกาจ

นาย **Mike Pompeo** ได้ไปพบกับผู้นำเกาหลีเหนือ นายคิม จอง อึน และได้กล่าวว่าจากการพบปะกับผู้นำเกาหลีเหนือ เห็นว่าผู้นำเกาหลีเหนือมีบุคลิกเป็นคนน่าคบและมีความพร้อมในการเจรจากับประธานาธิบดีทรัมป์ที่กำหนดที่จะให้มีขึ้นในเดือนพฤษภาคมหรือเดือนมิถุนายนนี้

การเจรจาสันติภาพล่าสุดที่เกิดขึ้นล่าสุดเป็นความต้องการที่เกาหลีเหนือแสดงออกมาตั้งนานแล้วว่าต้องการเจรจา และต้องการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นนโยบายที่ผู้นำเกาหลีเหนือคนปัจจุบันให้ความสำคัญ ขณะเดียวกัน ผู้นำเกาหลีเหนือเองก็มีอำนาจต่อรองมากขึ้นเพราะตนเองมีความสามารถและศักยภาพในการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์

ผลของการเจรจาครั้งนี้ออกมาแบบที่ทั้งสองฝ่ายพอใจ

เป็นสัญญาณที่ดี และจะเป็นแรงกดดันต่อสหรัฐด้วยว่าขนาดเกาหลีทั้งสองชาติยังอยู่ด้วยกันได้ สหรัฐจะมากดดันอะไรอีก สหรัฐจะจริงจังมากน้อยแค่ไหน มีความจำเป็นใหม่ในการมีอำนาจในคาบสมุทรเกาหลี

แต่ดูท่าที่ทรัมป์ เขาก็บอกว่า ถ้าไม่สำเร็จก็เลิกเจรจา หากคราวนี้ถ้าเจรจากันแล้ว สหรัฐก็เกิดเบี่ยงสัญญาณขึ้นมาอีก เกาหลีเหนือซึ่งผลิตนิวเคลียร์ได้แล้วก็คงกลับไปทำอีก และสถานการณ์ความขัดแย้งบนคาบสมุทรเกาหลีก็จะวนเวียนกลับไปซ้ำรอยเดิม

อย่างไรก็ดี ผู้นำเกาหลีเหนือได้ประกาศยุติการทดลองอาวุธนิวเคลียร์และซีปนาวุธ และยังให้คำมั่นว่าเกาหลีเหนือจะไม่เป็นฝ่ายใช้อาวุธนิวเคลียร์ก่อน หากไม่ถูกโจมตีด้วยอาวุธนิวเคลียร์ก่อน เหมือนอย่างที่เคยได้ประกาศจุดยืนเช่นนี้มาก่อน และจะหันมาเน้นพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

คำประกาศดังกล่าวนี้ ถือว่าเป็นการรุกเชิงสันติภาพ (Peace Offensive) จึงต้องคอยติดตามดูว่าสหรัฐภายใต้การนำของทรัมป์จะตอบสนองต่อท่าทีนี้ของเกาหลีเหนืออย่างไร เมื่อผู้นำเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกาส่งสัญญาณในอีกประมาณสองเดือนข้างหน้า

ถ้าการเจรจาสันติภาพเพื่อหาข้อตกลงเป็นไปได้ด้วยความจริงใจของทั้งสองฝ่ายก็คงแก้ปัญหาได้

แต่ที่ผ่านมามีเหตุหลายประการที่ต่างฝ่ายต่างบิดเบือนไม่ทำตามข้อตกลง มีการอ้างและโยนความผิดให้กันและกันทั้งคู่

ทำให้ปัญหาความขัดแย้งในคาบสมุทรเกาหลีมีความผันผวนอยู่เสมอ

หมายเหตุ : ผู้เขียนเป็นศาสตราจารย์กิตติคุณ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญด้านเอเชียตะวันออกเฉียงและความสัมพันธ์ระหว่าง
ประเทศ และได้ศึกษาเหตุการณ์ความขัดแย้งบนคาบสมุทรเกาหลีมากกว่า
30 ปี

ที่มา : มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ **4 - 10 พฤษภาคม 2561**

คอลัมน์ : รายงานพิเศษ

